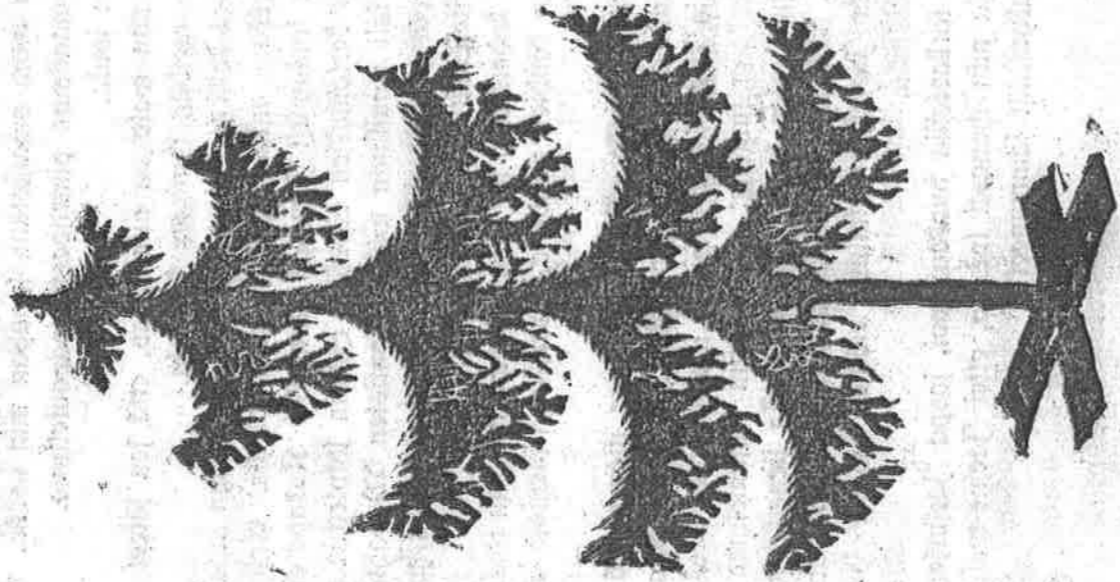

Handwritten: Kankala

Säkrön Jouluk

Hämeenkyrön Sanomain
joululehti

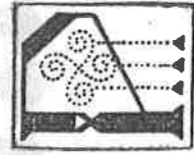

Toimittaja:
A. W. Walašorpi

Kustantaja:
Hämeenkyrön Sanomat

Jouluvalojen sytässä.

imeimpänä vuodenaikana saapuu koteihimme joulu, juhlista jaloin. Näen silloin ilta- ja aamupuhteiden aikana valontuikkeitä kaikeilla.

Tarikkaan noita jouluvaloja ja annan niiden puhua sydämelleni.

Luon kasseeni taitvaalle, jonka pohjattomasta, selkeästä avaruudesta tuhannet tähdet tuikkivat. Ne ovat siellä jo ennen olleet, mutta näen niiden jouluna erikoisemmin loistavan. Siellä yhäällä on valojen Jä. Hänen kodissaan on kaikki pelkkää kirkkautta. Yötä siellä ei ole ollenkaan. Karissa on siellä valkeutena, eikä Hänen kirkkautensa koskaan sammuu, ei silloinkaan, kun maailman kaikkeus lakkaa olemasta. Siellä on moni omaistani, laanhan niin uskoa. Sinne toivon iskekin kerran pääjäväni, kaikesta maailman pimeydestä vapautettuna.

Siellä on ikuinen joulu.

Mutta tuo Jumalan valo on niin kirkas, että sen säteet ulottuvat maankin päälle, sytyttään jouluvaloja meidän ihmisten kodeisja.

Ajatus palaa lähes kaikki tuhaffa tuottoa sitten nähtyyn tapaukseen Betlehemin kedolla. Taitvaan auennut kirkkaus enkelin tuomana maan päälle. Ensimäinen joulusaarna Jeesus-lapsen syntymästä ja joulutwri Jumalan kunniaksi! Kukapa ei uudelleen lämpeniji tämän raamatun ihanimman kertomuksen edessä! Silloin sytytettiin ensimmäinen joulutwalo maan päälle. Jeesus itse tuli maailman waloksi, ihmisten Wapahataksi.

Ja senjälkeen eivät joulukynttilät ole täältä sammuneet, waan yhä ylempaan maailman osaan niitä wiritetään.

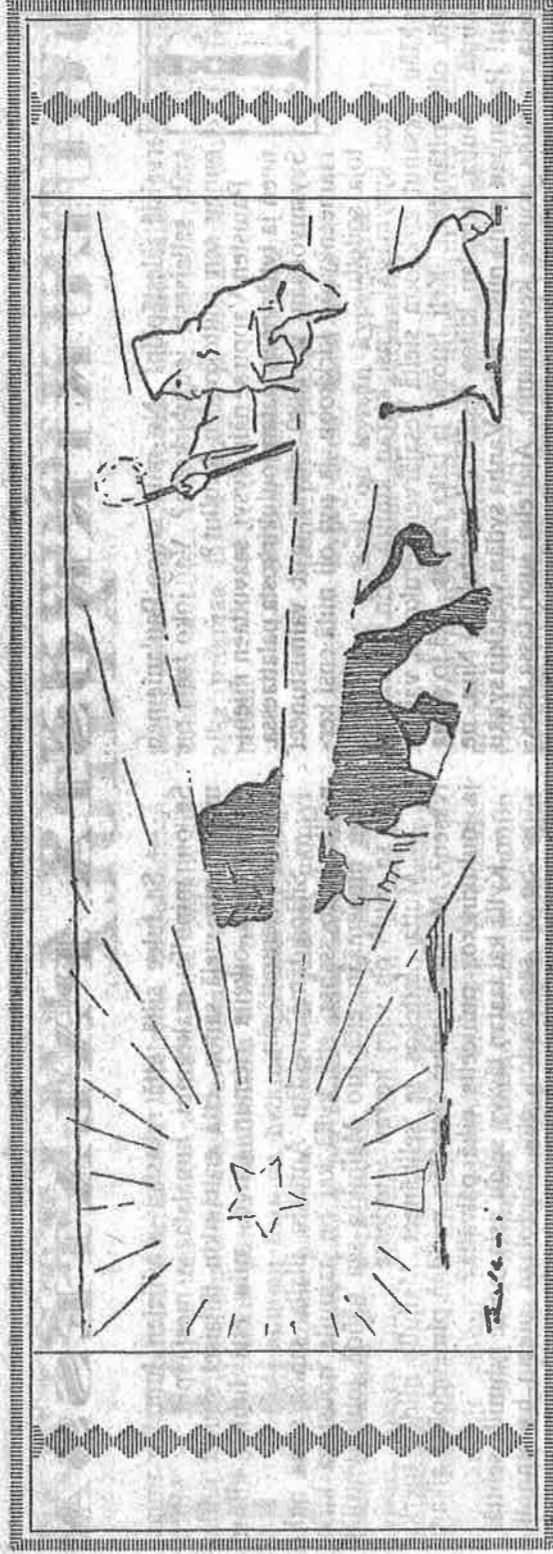
Niinpä Suomen kodeisjakin ne taas loistawat tänäkin jouluna. Näen niitä kaikkeilla, warakkaiden kodeissa, köyhien majoisja, juurisja ja pienissä asunnoisja. Ja ne puhuwtat paljon.

Jokainen joulukynttilä, joka alkunalka loistaa illan pimeään, on heijastamassa sytyttäjänjä mielialaa maailmalle. Se kertoo siitä Jeesus-walosta, joka on ihmiselämää niin runjaasti jalostanut ja kirkastanut. Siellä jouluvalojen keskellä se selvimmin huomataan. Tai oletko koskaan tuntenut olewasi niin lapsimielinen ja wälittömästi Jumalalle antautuwa kuin Jeesus-lapsen syntymäjuhlanan! Ja lieneekö muulloin yhtä antelias toisja kohhtaan kuin tälöin, sekä niin rakastawainen ja anteehjanfawwa kuin juuri jouluna!

Nuo piirteet ovat Jeesuksesta tullutta elämää jinuun. Ja myöntää tähyh, että tuo walo onnellistuttaa elämän.

Ja jouluvalojen tarkastelija huokaa: woi, jospa Jeesuksen armo, rauha ja kirkkaus saisi Suomen kodeisja niin ihanasti loistaa, ettei Jeesus-walo niistä sammuiji silloin kun joulu on ohji ja joulukynttilät sammuneet!

Erkki E. Hankala.

2 Jouluwirsi 2

Soi ääni rauhan Herran
 hli ihmisten asuman maan,
 jota raastoi wiha ja wilppi,
 joka nääntyi tuskkisaan:

„Taaas oikaa kuin lapsina Herran
 lyhyt, kiitäwä heikinen!
 Pyhä soikohon riemuwirsi
 hli maan, läpi sydänten!

On joulun korkeaa juhla.
 Nyt kynttilät sytyttäkää!
 Pois mielistä tuska ja murhe,
 pois rinnoista rousta ja jää!
 Tiet tehkää awariks Hälle,
 joka luoksenne saapuwa on,
 elon ruhtinas, kuningas joulun,
 min armo on loppumaton.

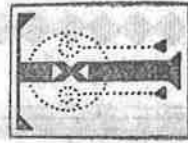
Oi rauhan waskea tähti,
 älä sammu sa milloinkaan!
 Soi, ikuinen jouluwirsi,
 hli ihmisten asuman maan!
 Sytä mielimme rakkaus suuri
 ikkirkeilla soimuillas!
 Tule, luoksemme odotamme
 Sua, rauhan ruhtinas!

Hän hymyh, ja sitehet laukee, —
 ja kunne Hän kassehen luo,
 kukat punaiset puhkee siellä
 ja ehjywi khynelewo.

Häll' on salaiusten unien awain, —
 Hänet wastahan ottakaa!
 Kuka kusuwi wieraakki Hänet,
 ikijoulun se luoksenja saa!“

Näin ääni soi rauhan Herran
 hli ihmisten asuman maan.
 Ja kuiskehta hō on tähnä,
 ja tähtöset taitwaallaan
 tuhakkertaa kirkkaimmin loistaa
 kuin ennen, mut kirkkaimmin
 toki wälkkywi tähti, mi hllä
 on pienosjen Bekkehemin.

J O U L U K I R K O S T A P A L A T E S S A

erveisä jälestäpäin! No mitä sanoo Paulaninen taata sellaisesta joulukirkosta? Vai joko taata on ennen sen soitokoneen kuullut?

Pajusten Vappu se näin kysyi, saavuttaen miehineen ja tyttäreineen taatan joulukirkosta palattaessa. Syysnyöhään v. 1880 olivat urut valmistuneet Hämeenkyrön kirkkoon, ja nyt oli niitä ensi kertoja soitettu.

— Kiitos kysymästä! Ensi kerran kuulin. En ole useaan pyhään jaksanut kirkkoon sieltä Vesajärven perukoilta, vaikka halu olisi pitänytkin. Keli huono ja jalka raskas. Itä jo alkaa painaa. Mutta Jumalan kiitos tästäkin kerrasta! — Niin, ne urut! Paljonhan minä niistä pidin. Vanha sydän vieläkin sykkii ilosta, ja jalka nousee keveämmiin. Ajattelin juuri tässä itsekseni, että millaistaahan kerran on taivaan kuorissa, jossa kerubit ja seraafit laulavat: ”pyhä, pyhä, pyhä Herra Jumala Sebaoti!” niin että pihitiyelet vapisevat, kuten Jesaja kertoo, ja kaikki enkelit ja pyhät harppuuneen soittavat ja veisaavat sitä uutta virttä. Sethän kuului niinkuin suurten vetten pauhu, sanoo Johannes. Ihmeelliset ne urut! Kun ne jylhät äänet oikein ratkesivat pauhaamaan, niin ei olisi korviaakaan tarvittu. Sen kuuli koko ruumiillaan ja sielullaan. Kävi kuin juhliallinen, pyhä vapaisuus koko olennon läpi. Ja sitten välillä taas ne hiljaisemmat ja kirkkaammat äänet, aivan kuin lasten vieno laulu.

— Ensi kerranko tekin kuulitte?
— Ensi kerran. Ei ole tullut käydyksi kirkossa, kun ei ole sitä hevostakaan.

— Hevosta! Nuoret ihmiset! Tuskinpa teillä on edes puolta matkaa, kuin minulla. Eiköhän vain ole haluttomuus suurimpana syynä?

— Kaippa nyt tulee useammin käytyä, kun ne urutkin saatiin.

— Urut olkoot arvossaan ja kehoittakoot osaltansa. Mutta ei nekään ole pääasia.

— Eipä tietenkään. Saarna kai se on pääasia.

— Niin, liene vaikea sanoa, mikä siinä jumalannäpölykässä on pääasia; siinä on kaikki tärkeää. Eikös ole rakentavaa saada seurakunnan kanssa laskea syntitaakkansa armonlisen Jumalan eteen synnitunnustuksessa ja kuulla vakuuks anteksiannosta? Eikös ole uskoa vahvistavaa, kun saa yhdessä tunnustaa uskonsa kolmiyhteiseen Jumalaan, yhdessä laulaa Jumalan ylistystä ja kuulla hänen sanansa luetavan ja selitettävän? Ja sitten se ihmeellinen kirkkorukous, jonka sisäiltöä kirkkoherra taivella lukukinkerillä selitti. Kun minäkin niin harvoin enää jaksan kirkkoon, niin iloitsen siellä kotonani siitä, että seurakunta sinne Herran huoneeseen kokoon-tuneena minuakin muistaa. Jos olen sairaana taikka ahdistaa köyhyys, epäilykset ja muut murheet, niin katson kelloa ja ajattelen: nyt seurakunta rukotlee kaikkein sairasten, köyhien, murheellisten, ja siis minunkin edestäni. Siellä anotaan maallista ja hengellistä siunausta niillekin, jotka kotona ovat. Samoin siunausta avioliittoon aikoville, sopua ja rakkautta avioväelle, lapsille ja palvelijoille, varjelusta esivallalle, virkamiehille, opettajille y.m. Siellä muistellaan vainajia ja kiitetään siitä, että ovat päässeet lepoon, ruikoillaan kaikille autuaallista lähdentää ja yhtymystä Jumalan istuimen edessä.

— Voi, voi sentään, kun ei tuotakaan kaikkea ole tullut ajatelleeksi!

— Niin, siinäpä se vika monenkin on, ettei ajatella eikä oteta asiaa täydestä todesta, ja niin sitten tullaan kirkkoon rukkumaan. Pitäisi olla sellainen mieli kuin Kooran lapsilla, jotka lauloivat: ”Kuinka ihanat ovat sinun asuinsijas, Herra Sebaot! Minun sieluni halajaa Herran esikartanoihin; minun ruumiini ja sieluni iloitsen elävässä Jumalassa. Siellä yksi päivä sinun esikartanoissas on parempi kuin tuhannen muualla. Ennen minä olisin ovenvartija Jumalani huoneessa kuin asuisin jumalattomain majoissa.”

— Kas vaan sitä Paulaniemen taata, kuinka se osaa raamattua aivan niinkuin pappi.

— Se tulee siitä, että rakastan ja viljejen Jumalan sanaa. Se on minulle makeampi hunajata ja mesileipiä. — Mutta minun piti vielä sanoa, että erittäinkin tällaiset suuret juhlapäivät ovat oikeita rierun päiviä, niin että luulisi kilvan kirkkoon riennettävän.

— Sitäpä tämä meidän Anttikin illalla sanoi, siinä pahoilla loikoessansa, että kyllä kai on aamulla noustava kirkkoon menemään, että tuo Majukin saa nähdä joulukynttilät, kun se joulu on vain kerran vuodessa.

— Mutta olettekos te selittäneet Majulle niiden merkityksen? Miksikäs joulua vietetään vuoden pimeimpänä aikana ja joulukirkkoa puhteella eikä päivällä?

— Kyllä kai taatan täytyy sekün asia-meille tyhmillä selittää. — Se on sen tähden, että tahdotaan oikein havainnollisesti osoittaa eli kuvata sen ennustuksen täyttymys, joka kuuluu: ”Kansa, joka pimeydessä vaelsi, näki suuren valouden, ja jotka asuivat pimeydessä ja kuoleman varjon maassa, niiden ylitse se kirkkaasti paistaa.” Joulukynttilät kuvaavat siis Jeesusta, joka on maailman valo.

— Onpa se ihmeellistä, että kaikissa asioissa on noin selvä meininki. Emme me ole tuotakaan ymmärtäneet.

— Ja mitä se Antti on sanonut, että joulu on vain kerran vuodessa? Niinpä kyllä, samoin kuin pääsiäinen ja hel-luntaikin. Mutta minulle se yksi joulu ulottuu ympäri vuoden.

— Oi, voi! Mitäs se taata taas silläkin mahtaa tarkoittaa. Jospa senkin ymmärtäisi!

— Yksinkertainen asia. Kun minulle kerran on syntynyt Vapahtaja, niin minulla on Vapahtaja aina. Ei siis joulun lahja ja joulun merkitys siihen yhteen päivään supistu. Mutta joulua vietetään yhä uudestaan, joka vuosi, jotteimme unohtaisi tätä ihanaa totuutta ja ilosanomaa, jonka enkelit ilmoittivat, sanoessaan: ”Minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikille kansoille; Teille on syntynyt Vapahtaja, Herra Kristus.” Mutta siitä ei ihminen ennen osaa iloita kuin on tullut huomaamaan, että hän ilman Vapahtajaa on hukassa synteinsä tuomion alla.

— Niinpä niin. Koetetaanpa mekin muistaa tätä, Antti. Ja sinäkin pikku Majuu. Että meilläkin on Vapahtaja.

— Ja kun siitä Vapahtajasta saamme kuulla siellä kirkkossa, ja hän itse on luvannut siellä olla keskeillämme, niin tulisi halulla sinne rientää niin usein kuin mahdollista. Sopisihan sen olla meille rakas, kuin isän koti. Kun nyt meilläkin, hämeenkyröläisillä, on sellainen yhteinen pyhä paikka, jossa meitä opetetaan tuntemaan Jumala Isäksemme ja itseemme hänen lapsikseen, niin siellähän myös opimme toinen toisemme tuntemaan sukulaisiksi, muistamaan, tukemaan ja auttamaan toinen toistamme aivan kuin saman perheen jäsenet.

— Kylläpä vaan tarviisivat nekin Ihaman ja Ketelin väet sellaista opetusta, kun alinomaa riitelevät ja haukkuvat toistansa, lapsetkin jo.

— Ja onhan siellä kirkolla hyvä tilaisuus myöskin tavata sukulaisia ja tuttavii, jotka asuvat eri tahoilla pitäjää, niin ettei muuten vuosikauteen jouduta tapaamaan toisiansa. Minullakin on paljo tuttavii joka haaralla siltä ajalta, kun vielä sen pienen kauppani kanssa kuljin. Nytkin tapasin useita. Tapasin Himalan Taavetin sieltä Lavajärveltä, Majaveden Matin ja Leenan Akönmaasta, Riipalon Tuoman tyttäreineen Laitilasta, Flangaslammin Eskon ja Eevastiinan sieltä Porilan kulmalta, ja vielä muitakin. Ja varsinkin oli hauskaa havaita, että toiset heistä olivat tulleet tuntemaan elämän tien.

— Kuuleppas, Antti! Kyllä meidänkin pitää ruveta ahkerammin käymään kirkossa, ettemme vallan muutu metsäläisiksi siellä Nuottalammin takana. — Mutta tässä nyt erka-neekin tsemme. Hyvästi nyt, Paulaniemen taata! Ja suuret kiitokset opetuksistamme! Matkakin kului vallan huomaamatta.

— Hyvästi, Jumalan haltuun! Ja hauskaa joulua! Muistakaa Jeesuslasta, niin on teilläkin aina joulu!

K. V. LEHTONEN.

MUISTELMIA PIKKUPOIKUUTENI AJOLTA

aluan tämmöisessä kotoisessa joululehdessä, jota tuskin lukevat muut kuin minulle tutut ihmiset, muistella joulua ja vähän muistakin päiviä semmoisina kuin ne elin lapsuuteni ihanina hetkinä Kierikkalan myllykolon partaalla. Olen sen jälkeen nähnyt hyviä päiviä jos luonojakin, käynyt ma joissa matalissa jos korkeissakin, iloinnut ja joskus ikeni, mutta ilman runollista lioittelua voin sanoa, että ihanimmat päivät ja yönä, iltana ja aamuni olen vietänyt isäni tekemässä pesässä Kierikkalan myllyksillän päässä. En missään ole saanut niin tyydyttäviä aterioita, ei missään minun ole ollut niin mukavan lämmin sielun ja ruumiin puolesta kuin siellä oli. Ei missään ole pihan ruoho ollut niin vehmasta eikä saunan löyly niin makeata kuin siellä. Jos myöhemmin kirjailijana olen osannut hyvin kuvata Suomen suvista luontoa, niin olen siihen alun saanut Myllyniitun puskistoista, kun kuusivuotiaana karkasin sinne hämyssä maatamenon aikaan orjantappuroitten kukkiessa ja kolujen kohustessa. Minun ei tarvitsse lasketella mitään ammatuurituksia, kun niitä aikoja ylistän. Minä olen yhdessä suhteissa tosiaan rikas ja onnellinen mies: minulla on ollut erittäin kaunis ja ihana lapsuus.

Enpä oikein tiedä mistä alkaisin. Tämän lehdän palstat kävisivät ahtaiksi, jos tahtoisin poimia edes vähäisen osan silloisista muistoistani. Osaan tarkalleen sanoa, mikä on ensimmäinen täsmällinen muistoni tästä maailmasla. Minä olin kontillan pirtin penkillä pihanpuoleisen sivuklasin pielessä ja katselin kuinka myllytietä meni mies ihmeellisen prontteli oikapaällä. Minulle sanottiin, että Nikkilä vie myllyn trattia. -- Myllyn tattia, hoin minä -- en osannut sanoa trattia. Haaviston Hulta (silloinen Mäkelän Hulta) väittiä, että minä sanoin myöskin mullu enkä mylly, ja että minä ikävän tullen pyysin häntä kanssani »mulluhteelle». Hulta oli muuten mainio piirtämään ja leikkaamaan kaikellaisia kuvia, omasi heleän lauluäänän ja osasi paljon lauluja. Pitäköön ylistyksen hyvään.

Aikaisemman lapsuuteni parhaita tovereita oli Akselin Ville, Jokelan töllin silloisten hallioitten Akselin ja Eeva-Kaisan poika. Hän oli minua yli kaksikymmentä vuotta vanhempi, mutta viihtyi erinomaisesti minun kanssani. Häneltä sain lahjaksi ensimmäisen kappaleen sitä työkalua, jolla sittemmin olen parhaat työt tehnyt, nimittäin teräskynnän. Matilan Alpetin muistan onkioverinani ja Heikkilän Väinön palloloverinani.

Meillä oli lehmä nimeltänsä Jertta. Kun minä olin niin pieni, etten vielä kyennyt sitä laittumelle saattamaan, jätti äite minut aamuisin maata kun lähti viemään sitä Telimettiin. Minä heräsin omia aikojani lintujen lauluun ja vieressäni oli maitokortteli ja leivän palanen. Kaikki oli muuten hyvin, mutta en saanut itse laukkousujeni liivinnap-peja kiinni; ne kun olivat jossain tuolla lapojen takana. Tavallisimmin oli pelastuksenani Heikkilän Oskari, nykyinen isäntämies, joka saattoi lehmiä Myllyhakaan. Luken mattonat kerrat hän napitti liivini, eikä varmaanakaan pane pahaksen, jos häntä nyt näin julkisesti aikamiehenä kiitän. On niitä semmoisiakin sillä ajalta, joille minulla ei ole mitään kiittämistä.

Karjankuljetus oli muuten monessa suhteessa hyvin tärkeä kesäisen elämän ilmiö. Keväällä tulivat vanajalaiset yhdistyskarjaan. Se oli iloinen päivä, oikea kevään juhla. Paimenet tulivat eväineen ja viipyivät koko päivän totuttelemassa karjoja toisiinsa, miehet korjailivat aitoja, naiset keittelivät kahvia ja tekivät vispilöitä. Pikkupoikiakin oli mukana. Yhdistyskarjasta kesä varsinaisesti alkoi. Siitä ruveten näki karjan kuljettajia aamuin illoin. Niistä muistatan erityisesti Yli-Vakerin isäntävaimaan, joka piti lapset erittäin hyvänä. Hän mielellään saatteli karjaa jalassaan nuo kuuluisat siniset röttihousut, joita värjätäväksi ottaes-saan tämpereläinen värjäri epäili, että kraatari oli sekaan-

tunut mitasaan. Se vainaa oli näet siitä päiväntasaajan kohdalta tavallista rotevampi, jos oli muuallakin. Hän piti aika priamaa lasten kanssa ja makkaroitu tehtiessä hän lauloi:

Makkara kirisi kiukahalla,
minä perso penkin alla.
Kypsy kyrsä, kärsi perso.
Kyll' on kyrsän kypsymistä
pahan person kärsimistä.

Vanajalaisten karjotie oli minullekin kovin tuttu; sitä myöden käytiin katsomassa Mäkelän mummuja ja taataa (joka viimeainittu muuten oli nim Elias Lönnrotin näköinen, että hätkähdin kun koulussa ensikerran näin Lönnrotin kuvan). Ensin mentiin Pitkäakujaa, sitten Arrän kujaa ja sitten oli edessä matkan jännittävin taipale, Jutilan Varve. Jutilassa oli ainakin joskus kovin vihainen sonni ja sen vuoksi juostiin Varpeen tie aina sydän kurkussa. Eräänä suvisena sunnuntaiaamuna olin äiden kanssa me-nossa Mäkelään, kun sonni yllätti meidät. Kauhun vallassa sieppasi äite minut selkäänsä ja pääsi töin tuskin aidan yli Vakerin rukiiseen, kun sonni jo heitti etujalkansa aidan päälle. Molemmilla Varpeen veräjillä oli siihen aikaan hyvä valikoima seipäitä, joita ihmiset kuljettivat turvanansa edes takaisin.

Krapu on myös tärkeä tekijä lapsuuteni muistoissa. Niitä oli kovin runsaasti Myllyojassa ja sai niitä sieltä melkein millä konstilla vaan. Se alue, jolla minä kravustin, ulottui kotoani alaspäin pitkin Myllyniittuja metsään asti, josta en vieläkään tiedä kenen metsää se on. Ainakin siellä jossain hyvin salaperäisessä paikassa on Pylsyn Tasku. Ylöspäin ulottuivat retkeni läpi Heikkilän haan, siitä Tättälän ja Hillun Rönksöjä pitkin Ruusin Rönksön rajalle, jonka yli oli kielletty astumasta. Innokkaimpia kravustajia olivat Ketsiän pojat, joiden kotopirtti oli ja on vieläkin Telisillan korvassa. Sinne oli kotoani pitkä matka kaunistakoivuhakaa, joka keväisin oli kirsikkukasista valkoisena kuin lumi.

Vleensä oli kesäisessä elämässäni joki paras loverini. Siellä minä kolukistoissa kyykin ja hyräilin päivät pääkystysten. Heikkilän haassa vanajalaisten myllyn raunioilla oli salaperäistä kihinää ja kobinaa, siellä kasvoi mustia viinimarjoja ja harvinaisia vesikukkasia. Sillan alla lenteli sinivihreitä vesikorentoja ja myllyn ruuhien takana tuomi-ryteikössä kasvoi villiä humalaa. Keväisin joki tulvi ja vei sillan mukanaan. Siltä oli tehtävä uudesta. Joka talosta tuotiin hirsikansipunksi ja niitten päihin hakattiin talojen puumerkit. Myöhemmin kesällä kun tulva oli laskenut, souti kiven takaa esin sorsaamo vastakuoritun poikoonsa kanssa. Talvi-öinä nousi saukko avennosta ja möhki ylös tölliin. Syysiltoina humahutteli hubkaaja Simunan harjussa.

Talven korkein kohta oli joulujuhla. Minä olin yksinäinen lapsi ja sen vuoksi pyydettiin Syrjäjän Väinö orpamani meille aina jouluksi. Jo aattoaamuna aikaisin siihen aikaan kun vanajalaiset kilisevin kelloin toivat takaniitultaan jouluheiniä, minä seista hytistelin pihalla Väinöä odottamassa. Tuli itku silmääni, jollei Väinö ajoissa saapunut. Kun hän sitten tuli, haettiin joulukuusi ja leikeltiin vähistä paperiestamme siihen koristeet. Heti kun rupe si hämytämään mentiin saunaan ja silloikkaa joulu tuli: pahnat olivat laitiassa kun me palasimme. Pesästä tuoksahati räätkä-loola ja pakarista likokala ja sianliha. Syötyä Väinö, minä ja mirri oikenimme pehmoisille pahnolle puolipukeissa ja kuulumme unemme läpi, kuinka isä lampun ääressä omalla nuotillaan hyvin hiljaa hyrveli jouluvirsiä. Ei voi ihmisen ison eikä pienen olla sen ihanampi kuin minun oli sillä hetkellä lämpöisessä onnellisessa pirtissä, kyläisenä, puoli-nukkuneena, korvissa isän jouluhyrtäily ja sydämessä mul-katon elämisen onni.

vetti hampaitaan purren jyvätalle; hän oli päättänyt lujasti ansaita nuo luvutut kaksi heittoa, heh, vaikkapa Lampolan isännän kiusalakin! Niinkuin hän ei olisi ymmärtänyt, että se tarkoitti vain leikitellä hänen kanssaan, uskoen hänen nupuvan jo aitan kynnykselle. Oli hänessä vielä miestä näyttämään . . . Ja Taavetin silmiin puseruivat niitit kynneleet pelkästä liikutuksesta ja järmituksesta. Sitten hän ajatteli Hiltua ja sitä, kuinka iloiseksi tämä tulee.

— No, otahan sitten selkääsi — tai saa kal tässä auttaa — vai kuin, isäntä?

— Saapa tietysti! Autetaan säkit Taavetin hartioidelle. Jyvät oli miitattu ja pantu kahteen sakkiiin. Miehissä nostettiin ne nyt etukumaraan kyristyneen Taavetin selkään, ensin toinen, jonka suuhun Taavetti iski tanakasti kouransa, melkein itseksensä naurahdellen, niin köykäiseltä se hänestä nyt tuntui, ja sen päälle toinen makaavaan asentoon. Päälimmäistä oli hyvin vaikeaa saada sovitelluksi, lopulta se kumminkin kutakuinkin pysyi alallaan, mutta Taavetin oli kuljettava hyvin kumarassa ja varoen, ettei se olisi päässyt putoamaan; jos se näet putoisi, oli jyvät menetetty.

Ei enää naurahdellen, mutta sensijaan ähkien ja puhisten kuin riihikone läksi Taavetti kantamuksineen liikkeelle, ja hänen jäljessään seurasi askel askeleelta miesjoukko, johon vähteiltien oli liittynyt nyt viljatti lapsia ja naisiain. Taavetin runnis oli mutkassa kuin luokka ja hänen hengityksensä taajaa ja katkoinaista, mutta hampeat olivat tiukassa puristuksessa ja käsi- ja kaulasuonet kilhaksivat ponnistuksesta pulloinaan. Jyväaitaita navetan ylisille oli kaksi- tai puolentoimattasataa metriä, ja Taavetti oli kohtisiltään tullut kulkeeksi siitä jo puolet. Ne, jotka olivat lyöneet vetoa häneen puolestaan, olivat jo aivan varmat voitostaan. Isäntäkin jo näytti hiukan harmitetun näköiseltä.

— Nyt sinä, Lampola, menetit jyväsi, — huomautti joku hänelle ilkkuen.

— Katsotaan, katsotaan, — nieleskeli isäntä presumälliänsä pureskellen.

— Varmasti menetit!

Taavetti oli kulkenut yli pihan ja ehtinyt navetan ylisille joltavan sillan alapäähän. Siihen hän hetkiseksi pysähtyi levähtämään. Matkaa oli tosin enää tuskin pariakymmentä askelta, mutta hän oli kai liiaksi kiiruhtanut, niin varovasti kuin olikin ollut vaellettava. Sillä muuten hän ei varmasitakaan olisi tuntenut tällaista ylivoimaista väsymystä, hän ajatteli. Askel oli nyt aivan peltää, ja silmissäkin pyrki sumenemaan.

Mutta tähän ihan kynnyksellekö hän silti pudottaisi sakkiansä, kilkutettuaan niitä jo aitaasta asti?

Ei edes Lampolan isännän kiusallakaan!

Ja Taavetti puraisi jälleäolevat hammastynkänsä lujempaan ja alkoi hengähdettyään laahustaa silkkaa ylöspäin.

Vaikka henki menisi, niin hän ei nyt enää hellittänyt . . .

Pahin taival oli kyllä edessä, hän tunsu sen koko olemossaan; oli astuttavakin vielä kumarammassa kuin asken, ettei päälimmäisen säkki olisi pudonnut, kun matka oli muuttunut nyt ylämaaksi.

— Herra Jumala! eihän se vaim jo livahuttanutkin, tuo päälimmäinen . . .!

Taavetti aivan vapisi jännityksestä. Hän matoi eteenpäin melkein kuin mato, otsatukka pyyhkäisemäisillään ylisille vievän sillan palkkeja . . .

Hohho! Jaksovatpas ne painaa nuo säkit!

Kykeni tuskin enää hengittämään, ja oli kuin veri olisi virrannut kaikki aivoihin, — mitä — ei suinkaan hän ollut tullut umpisokeaksi vai oliko aurinko pimentynt? . . . Oli niinkuin olisi nähnyt edessään vain pelkkää mustaa . . .

Mutta pudotaaako sittenkin säkit juuri tähän?

Hänen täytyi olla jo sillan puolivälissä, ehkäpä oli ylempänäkin . . .

Ei, vaikka totiaankin selässä luut murensivat, niin hän ei enää hellittänyt!

Hän muisti Hiltun.

Kaksi heittoa — ainakin kaksitoista vartaallista leipiä. — heh, vaikka sitten lopun vuotta makailisit, niin ei näikään vielääkään kouraisi . . .

Mitäs siihen sanot, Hiltu?

Etteikö kannattanut?

Ja viisi, kymmenen minuuttia häneltä kuhui koko urakassa! . . . No, putosiko tuo päälimmäinen perätkän?

Jos auttaisit sinä, hyvä Jumala, vanhaa miestä, menen sitten ensi pyhästä kirkkoon . . . Auta, auta, hyvä Jumala, hiukan! En koskaan enää päästä kirosanaa huuliltani . . . En minä ryhtynyt tänään kokeeseen ylpeilläkseeni . . . En, en, — mutta kun on se elämä niin pinkkaa . . .! Auta, hyvä Jumala — vanhaa Hohho! — niin pikkua . . .! Auta, hyvä Jumala — vanhaa miestä . . . Pikkua — kun on niin — se elämä . . . äh!

Taavetin huulet haukkoivat ilmaa, kieli riippui pitkäänään suupielessä, silmät verestivät.

Hän tunsu ettei hän iaksanut enää kauan. Ei, pian se putoisi, tuo päälimmäinen. Etikähän oikeastaan enää paljoa välittänyt kään, putosiko se vai ei. — Hänestä aivan tuntui, että hän olisi voinut vaikka kuolla siihen paikkaan, niin, ääntä päästämättä . . . Hiltu, Hiltu! Hyvä Jumala! Hohho!

Veri syöksähti suhkuna hänen suustaan, hän kompastui, kaatui, lyöden päänsä johonkin kovaan, ja jäi siihen tiedottomana makaamaan.

Alhaalla huudettiin hurraata, ja miehet lähtevät kilvan harpaamaan siltaa pitkin ylös parveen, jonka ovipielessä Hiltun Taavetti makaa pitkäänään.

— Hei, sinäpä mies!
— Kovalle se otti, mutta perille se poika vain pääsi kuin pääsikin!

No, mutta kuollutko se jo ihan onkin? Aivanhan se on verissä . . . Ltekköhän joku verisuonj rinnassa ratkenut, se kun oli sellainen keuhkoviiallinen . . .?

Taavetta pudistellaan ja toimitellaan. Hän virkooaakin hiukan ja nousee istumaankin, pudottaen kumminkin kohta päärsä takaisin permannolle, mutisten:

— Antakaa minun olla . . . vauhaa miestä viitsitte kiusata . . . Hän itkeä jollottaa.

— Vanhaa miestä viitsitte kiusata . . . Ei niitä sellaisia kuoria enää minun voimillani . . . Ja minä kun silkalla rahalla oisih ostanut . . . — Mitä te sinä minusta huolitte, kun ette huolineet enenkään. Antakaa minun maata . . . Herra Jumala, antakaa minun mukua! Pietiksi minä nyt olen tullut . . . Hohho!

Hän näyttää surkean pieneltä ja avuttomalta sinä maatessaan. — Kyllä se ei siitä enää nouse, — sanot joku naisista. — Hyi kehtaattekin, miehet, tuolla tavalla leikitellä vanhan miehen kanssa! Isäntäkö se kekisi mokomankin vedon?

Isäntä oli myöskin tullut paikalle.

— En minä häntä suinkaan erikoisesti kehoittanut. Etikähän sitäpaitsi vielä ole mennyt. Väiän väsähtänyt vain. Mutta veren mädessään isäntää ei kumminkaan haluttanut kauemmin katsella. Hän läksi salaa astelemaan pois päin, huomauttaen ohimennen parille miehistä:

— Viekkää te ne Taavetin rukiit sen kotiin. Hiltukin vähän ilostuu. Naisväen parvesta oli jo ruvennut kuulumaan hiljaista niskutusta, ja lapset pälyilivät pelästyneinä ympärilleen.

Puolikuolleen, tiedottomassa tilassa kannettiin Hiltun Taavetti mökkiinsä, ja nuo kaksi ruishehtoa, jotka hän todistajien läsnäollessa oli ansainnut, kuljetettiin sinne hänen jäljessään. Saatto muistutti merklliseen elävästi ruunissaattoa.

Koko seuraavan yön Taavetti houraili noista samoista heidoistaan.

— Ainakin kaksitoista vartaallista meillä on leipiä, yli puolen neljätäsataa reilällistä . . . Mitäs siihen sanot, Hiltu? Äh, Lampolan isäntä luuli leikittelevänsä, mutta minäpä näytinkin . . . Alkkää te, pojat, sentään kiusatko minua, vanhaa miestä! . . . Hohho, Herra Jumala, olenpas minä väsynyt . . . Olenpas minä väsynyt . . .!

Aamulla hän oli sitten tyyten lopussa, ja toisena pyhänä hänet vietiin kirkolle. Mutta Nukaran mökissä ei pitkiin aikoihin ollut leipävaijasta puutetta.

U. W. WALAKORPI.

Taiwaan ti kapuut

Jo päätti päivä waeltajan,
 hō maifkustuksen epää,
 puutteesja suojan paremman
 hän taiwasalla lepää.
 Pään all' on kivi kova waan
 ja tunnon tuskat rinnaslaan.

Pimeempi yönkin pimeää
 on maifkamiöhen mieli:
 Näet, paloretiki häll' on tää,
 kun peffantyt on kieli
 twesjen ja itäwanhusten;
 on riikki wälkit weskesten.

Käy matka maahan twieraaseen,
 kauwaksi omaistista;
 ja rauhaa tuskin tunnolleen
 hän koiwos taiwahista.
 Jäi kauwas kofi maallinen,
 sie jamoin laita taiwaisien.

Etäällä taiwaan kähitwyö.
 niin korkealla hohtaa,
 maas' alahall' on lynnin yö,
 se lynnit mieleen johtaa.
 Taiwaan ja lynnijaastaan maan,
 — ken yhdistää ne woihikaan!

Wihdoimpa aatos autodon
 ja siimä raskas raukkee,
 Lähellä taiwas taasen on,
 se nukkuwalle aukkee.
 Mielees' on mennys kaikki-maunt:
 hän näkee taiwaan filapuut.

Miif enbelparwen loistawan
 hän näkee kulkemasja,
 ja plimmäisnä Jumalan
 istuwan kunniasja.
 Tää taiwahasta päälle maan
 soi sana Kaitiwaltsiaan:

„Don Jumal' isäsi, ja maan
 tään annan omaksjesi,
 ja Kanjat kaikki suunataan
 sun kaitta siemenesi.
 Käyn kansjas, minne menetkin,
 ja tuon sun jälleen kosihiin.“

Kun koiittaa uuden päivän koi
 ja Jaakob herää, yhä
 nuo sanat yhdämesjään soi,
 sen kaittää pelko pyhä.
 Hän lausuu: „Tuone Jumalan
 täs' on ja owi taiwahain“.

„Ei astu kenkään taiwaaheen“,
 nää sanat taiwaan sulkee,
 ja kuolon pelwon orjuuteen
 sie lynniskurjan sulkee.
 Wain hän, ken tuli taiwaastaan,
 woi sinne saattaa lapset maan.

Jos tahdot Herran ajunnon
 ja tietää sekkä misä
 sie taiwaan alkaa, aukki on,
 käy lynnist, ekshyistä
 jemmelle, talliin Dettlemiin, juu
 niin filapuut näet Jaakobin.

S. W. Lehonen.

KAPPALE HÄMEENKYRÖN SIVISTYSHISTORIA

ppia ikä kaikki. Tämä sananparsi on hyödyllinen siksi, että se avaa silmämme näkemään kaikkiä jaloa ja kaunista. Sillä kuta enemmän me oprimme, sitä selvemmin me näemme ihmeitä Jumalan käten teoissa luonnonssa ja elämässä. Ihmeitä myöskin siinä, kuinka isämme ovat taistelleet tätä luontoa saattaakseen valtansa alaiseksi. Mielenkiintoista on katsella historiallisesti näitä isämme töitä ja kaikki siltoin muistuttaa ympärillämme niistä. Sillä kaikella on historiansa. Niin on oma historiansa jokaisella talouskalulla, työkalulla ja aseella, vaateuksella, ruoka-aineilla, asunnoilla j.n.e.

Tahtoisin tämän historiallisen harrastuksen herättämiseksi lukijoissani koettaa esitellä Hämeenkyrön asuntojen historiaa. Kun minulta puuttuu aineksia esittäkseni talonpoikaistalojen rakennushistoriaa suoranaisesti, esitän pappilan rakennushistoriaa. Pappilan onkin nähin asti ollut kuin mallitalo, jota muut seurakuntalaiset kykynsä mukaan ovat pyrkineet seuraamaan. Pappila on välittänyt yhdessä herraskartanoiden kanssa sivistysmaiden edistyneimpiä, mukavampia asutusoja ympäristönsä väestölle, silläkin tavalla sivistyksen sinnausta ympäristönsä istuessa.

Yrjö-Koskinen on julkaissut »Kertomuksessa Hämeenkyrön pitälästä» vanhimman pappilan omaisuushuettelosta, mitä Hämeenkyröstä lienee olemassa, nim. vuodelta 1652. Sen mukaan oli pappilassa seuraavat rakennukset: »Porvarihuone (Borgarstugu-) ovenensa ilman lukutta, tottonensa ilman pellittä, ynnä 1 pöytä ja 1 tuoli, 4 klasiakkunaa, kammio ja esikko; Makuuhuone (Säng-stugu-), jossa oli ovi, lukku, totto, pelli, pöytä ja 2 klasiakkunaa; siinä muassa 2 kammiota, kaakelimuurinensa, pellittä ja kahdella klasilla; niin myös 1 vuodet; Kellarihuone, jossa oli ovi, totto, vanha pelli, 5 klasiakkunaa rikeistä, epäpöytä, keilari ovenensa lukkunsa; Piispanhuone maalattu kammionensa, totto, pelli, 4 klasiakkunaa; oli myöskin lukku ja avain; ibidem (samassa) 2 kammiota tottonensa pellittä, ovenensa ja 2:tone klasinensa; Leipomushuone, jossa oli totto, uunija pöytä; 1 Kyökki; 1 Savupirtti; 1 Malliaspirtti; 2 Luhtia, 2 aittaa allansa, vanhoja; Tarihpirissä: Talli sisustuksenensa; 4 Navettaa; 3 Riihitä; 4 Latoa; 4 Aittaa ovenensa ja kahdella lukulla.

Tämä pappilan rakennushuettelo tuo eteemme koko asuntohistorian, josta kuitenkin vain muutamia piirteitä voi tässä tulla esitettyksi. Huomiota herättävin rakennuksista on savupirtti. Se oli silloin aikaan kulu Hämeenkyrökin oli roomalaiskatolinen seurakunta, jonka kirkossa Viijakkalassa joka päivä Jumalaa palveltiin yksinomaan latinan kielellä, kirkkoherran ainoana asuinhuoneena koko väkensä kanssa. Sen seinät oli tehty veistämättömistä hirsistä nurkkakivien varaan multapenkkinen tolmassa kivilajan virkaa; katto oli tehty riukuinen päälle levitetystä tuohista, joiden painoksi oli asetettu halkaitua puunrunkoja; välakatkoa ei ollut. Savupirtissä vetoluukulla sullettava aukko seinässä toimitti akkunan virkaa. Ovi oli pieni, melkein neliskulmainen, ja oli sen kynnyks yli kyyäärän korkuinen. Ovensuuseinämällä oli puulavalle muurattu sisäänlämpiävä uuni, joka suunsa yläpuolella olevista kahdesta aukosta syöksi savua ja säkeniä välikatolta lakea kohti. Uunin kulumassa olevassa pihdissä paloi päre, jonka valossa naiset väki kehräsi lankaa ja kutoi vaatetta, rengit tekivät tai korjasivat työ- ja talouskaluja maa- tai kivipermantoinen uunin edustalla. Perä- ja sivuseinämällä oli puupermento, jolla seinän vierä pitkin seisivat pitkät penkit. Uunin vastaisessa nurkassa oli penkin edessä pitkä pöytä, jolle välillä sytytettiin kotitekoinen tällykynntilä. Pöydän takana oli isämman kunniasija, josta hän hallitsi huonekuntansa. Muita irtonaisia huonekaluja ei ollut. lukuunottamatta kirstuja, joissa säilytettiin arvoesineitä. Makuupaikkana oli puupermento, jolle oli levitetty olkia ja linainen lakana, tai maattlin ylös- seinin kiinnitettyillä lavoilla, joilla oli herttainen saunalaaminen. Jouluunpyhinä kieriskeltiin permannolla pahnosten päällä usein olut- ja viinahuilassa. — Aikaisemmin oli savupirttiä käytetty myös saunana ja riiehenä; ja niin lienee v. 1443 maalaki, jonka Kaarle

IX v. 1607 vahvisi pappilarakennuksia koskevaksi, tarkoitannut sitä käytettävän vielä 1600-luvullakin, koskapa »lailisten» huoneiden joukossa ei luetella saunaa eikä riihä, eikä edellä mainitussa Hämeenkyrön pappilan rakennusten luettelossa v. 1652 mainita ensinkään saunaa; riidet taas seurakunta on rakennuttanut yli lain vaatimusten. (Saunan tietysti pappi rakennutti omalla kustannuksellaan).

Leipomushuone oli aikaisemmin toinen »lailinen» huone, ja käytettiin sitä silloin myös kyökkinä ja malliaspirttinä. Tämäkin huone oli katoilaisena aikana ja vielä kauan uskonpuhdistuksen jälkeenkin sisäänlämpiävä savupirtti, jossa oli maapermento. Siellä keitettiin ruoka liedellä haahloissa riippuvassa padassa. Olut ja viina kotitarvetta ja myyntiäkin varten lienee myös siellä valmistettu, sillä niiden valmistus oli yleinen niin hyvin pappiloissa kuin muissakin taloissa.

Maalain mukaan oli seurakunnan rakennettava yksi lato pappilan heiniä ja olkia varten. Aikaisempina aikoina lienee se riittänytkin tarkoitukseensa, koska peltoviljelys oli vähäinen ja karja pieni. Sen sijaan viljeltiin runsaammin viljaa kaskissa, usein hyvinkin kaukana taloista. Silloin leikattu vilja pantiin kehoihin eli aumoihin, joista sitä pitkin talvea vedettiin vähitelein puitavaksi; jäipä pumista joskus toiseenkin talveen, jollei hiiret ehtineet viljaa loppuun asti puimaan. Siten lienee sellitettävissä se sekka, että Viijakkalassa olevalle pappilalle annettiin maata alna Vesajärveltä asti.

Neljäs lammukainen huone oli vilja-aitta, johon kymmennysviljat seurakunnasta koottiin, (uskonpuhdistuksen jälkeen kunnias Kustaa Vaasa perunitti ruunulle $\frac{2}{3}$ näistä kymmenyksistä). Samassa aitassa säilytettiin myös oman viljelyksen tuotteet.

Ruoka-aitta oli pappilan viides »lailinen» huone, ja säilytettiin siinä seurakuntalaisten papinverona tuomat siiankinkut ja lampaan reidet, voit ja muut särpimet. Sinne joutuivat myöskin monivuotisen vaelluksensa jälkeen kotikasvakkisat, lampaan lihat, taltit ja muut jalostetut karjantuotteet.

Luhti lienee ollut renkien yökortteerina kesäisin, ja varsinkin sen alakertaa käytettiin valmiiden ja puolivalmiiden vaatteitten ja vaatehuoneitten säilytyspaikkana. Piilat lienevät myös kesäisin maanneet luhdin toisessa osastossa.

Seitsemäntenä ja viimeisenä huoneena, jonka seurakunta oli lain mukaan velvollinen jo vanhimmissa ajoista alkaen rakentamaan kirkkoherralleen, oli navetta, jossa saattoi olla eri osasto lampaille, ehkäpä siollekin. Navetta, samoin kuin muutkin ulko-suojat, oli varhaisempina aikana olkkattoinen, jonka pinnalle pyrittin mitä pikemmin saamaan turvekerros kylvämällä sinne ohraa tal kauraa.

Merkillistä on, ettel lailisissa huoneissa ole hevosille mitään suolaa säädetty. Tosinhan hevonen sai perheen yhteisessä savupirtissä (porvarihuoneessa) ajoittain nauttia hetkisen samoja olkkuksia kuin muutkin porvarit. Mutta se sai tällaisen oikeuden vain ruokailu-ajakseen, jonka jälkeen se sai poisstua muiden seurasta. Veto-härit, joita useissa Länsi-Suomen pappiloissa oli runsaasti, joskus enemmän kuin lehmiiä, saivat ehkä sijansa sukunsa seurassa navetassa, mutta hevonen lalokuisena ei siitä seurasta luultavasti tykännyt. Ehkä sille oli laitettu makuuhuone navetan ja ladon välillä, jossa oli vain katto ja kaksi kiintonaista seinää (navetan ja ladon), toiset kaksi seinää tehtiin katonvaraan pystyyn ladotuista aidaksista, joiden päälle talveksi pantiin pehkuja ja lunta, kuten Itä-Suomessa vieläkin paikoittain tehdään. Vuonna 1607 armahti kuningas Kaarle IX papin hevosta, ja määräsi, että sille oli rakennettava hirsistä talli. Väliaikaisesti kyllä jo hänen edeltäjänsä Juhana III oli suomit papin hevoselle tuom mukavuuden. Juhana kuningas oli niin humaanimies, että hän armahti muitakin pappilan asukkaita, nimittäin lampaita, sikojia, kanoja ja hantia, jolle kullekin ryhmälle oli seurakunnan rakennettava sukunsa mukainen asunto.

Tottaakin puhuen Juhana III osasi antaa sivistysharrastuksille arvoa, ja huomasi sen, että sivistys vaatii ulkonaisiakin elämän

mukavuuksia. Se näkyy hänen pappilrakennusmääräyksistään. Sen mukaan oli seurakunnan rakennettava seuraavat rakennukset: 1. porvartupa, 2. kappalaisupa, 3. vierastupa, 4. leivintupa, 5. kirkkoherran lukukamari, 6. makuukamari, kellari ja 2 käymälää, 7. keittiö, 8. luhä, 9. renkihuhti, 10. mallaspirtti, 11. sauna ja eteinen, 12. nautatalli, 13. navetta, 14. lammasiävyä, 15. sikolähti, 16. kanahuone ja hanhihuone, 17. talli yläsiineen, 18. kaksitoista suurta latoa ja hua, 19. kaksi riihtä latoineen ja akanahuoneineen, 20. ladot 12 heinäkuormaa varten, 21. myllyhuone tai venetolas; siis kolmattakymmentä eri katosta, joten senaikuinen pappila näytti kokonaisuutelta kylältä.

Talonpoikaskuningas Kaarle IX ne kylä supisti, kuten jo mainittiin, kahdeksaksi lailliseksi huoneeksi.

Kristiina kuningatar (1632—1654) taas vahvisti Juhanan määräykset nähtävästi siltäkin syystä, että pappilain talous oli niin kovin laajaksi ja monipuoliseksi kehittynyt, ettei pappiloissa sen vähemmällä toimeen tultu eikä pappi vieraalle maalle voinut paljon rakentaa, vaikka varojakin olisi ollut. Kasvanut sivistys (yliopisto perustettu Turkuun 1640) papiston keskuudessa vaati muutakin mukavampia asunto-oloja. — Seurakunnat olivatkin itsenäisiksi pyrkivään entisistä emäseurakunnistaan, tai myöhemminkin, sopineet ja sitoutuneet rakentamaan jo ennen Juhana kuningaan aikaa ja erittäinkin sen jälkeen ne suuret pappilat, joita yllämainitussa luettelossa kuvataan. Niinpä oli Hämeenkyrön seurakunta jo ennen Kristiina kuningattaren asetusta, mutta kuitenkin Kaarle IX:n yllämainittuun asetukseen jälkeen vapaehtoisesti v. 1644—1652 rakennuttanut suuremman pappilan, mikä tämän kirjoituksen alkupuolella on mainittu. Muutamista sen huoneista oli jo puhe. Jäljelläolevista mainittakoon seuraavaa:

Porvartihuoneena oli alkujaan ollut edellä mainittu savupiirtti, joka myöhemmin muuttui renkiptiksi. Porvartihuoneen nimen on se saanut siitä, että sen alkuperäinen ruotsalainen nimi borgarstugu on käännetty väärin porvartihuoneeksi, vaikka olisi pitänyt olla limmalaitupa, sillä sen esikuvana oli limnojen asuintupa, jossa vartioväki päällikköineen oleskeli. Niinpä pappiloissakin kirkkoherra vaimoineen, lapsineen, palvelijoineen oleskeli vielä v. 1652 päivät siellä. Sen kanssa saman katon alla oli eteinen, jonka perällä oli kylmä kamari, varmaankin ruokien säilytystä varten.

Makuuhuone oli tietenkin herrasväkeä varten ja sen kanssa saman katon alla olevat kaksi lämmitettävää kamaria olivat kirkkoherran luku- ja kirjoituskamareita, tai makasi toisessa lapsia. Kellarihuone oli lämmitettävä varmaankin suurempien ruokatarvaimaerien (maldon y.m.) säilyttämistä varten talvisin; kesällä pidettiin näitä tavaroita kellarihuoneen alla olevassa kivi-kellarissa.

Piispanhuone on peräisin jo katooiselta alalta (vielä nykyisinkin pappilain päärakennuksessa yhtä kamaria nimitetään näin), ja luulisi sitä nimestä päättäen käytetyn sangen harvoin, ainostaan piispan käydessä seurakuntaa tarkastamassa. Mutta se päinvastoin oli ahkeraan käytännössä ja oli sillä tärkeä merkitys pappilain ja seurakuntain sivistyselämässä. Pappiloita käytettiin siitä lähtien kuin pappiloita alkujaan perustettiin, ja vielä sen jälkeenkin kuin v. 1642 kestitiekvarilaitos valtiopäiväpäätöksellä järjestettiin, kestitiekvarina eli majatalona, joissa matkustavaiset saivat nauttia pappilain vierasvaraisuutta. Matkustavaiset majoitettiin piispanhuoneeseen, ja siellä seurusteli pappilan väki vieraitensa kanssa. Monta sivistyksen siementä jäi tämän kautta pappiloihin, jos lienee nuriakin puolensa olleet tällä seurustelulla, varsinkin väkijumien käytön kautta. — Piispanhuoneen yhteydessä olevat lämmitettävät kamarit palvelivat samaa tarkoitusta kuin itse varsinaisen huonekin.

Leipomushuone (pakari) ja kyökki ovat tulleet entisen piispanhuoneen sijaan; samoin mallaspirtti suuremman mukavuuden takia. Tämä kehitys näyttää tapahtuneen kohta uskonnopuhdistuksen jälkeen. Se tuli tarpeelliseksi sen kautta, että papilla, jotka nyt saivat mennä naimisiin, oli yleensä suuret perheet. Lapsia voi olla 20—30, sillä monet papit olivat useamman kerran naimisissa tai olivat ottaneet edeltäjänsä lesken lapsiaumoinensa, saadakseen kirkkoherran viran, johon heillä silloin oli etuoikeus. Vielä elätettiin kaukaisiakin sukulaisia, varsinkin naisia, jotka kehräsivät ja kutoivat vaatteita suurelle perheelle. Ruokavarain kulutus oli suuri ja suurten ruokamäärien valmistaminen vaati mukavia huoneita.

Navettain suuri luku (4) osoittaa kasvanutta karjakantaa, vaikkakin navetat olivat nykyaikaisia pienempiä. Mutta samalla

navettain luku yhdessä riihen lukumäärän (3) kanssa osoittaa myös edistyneempää maanviljelystä, ennenkaikkea siirtymistä suurempaan peltoviljelykseen. Samalla riihen suuri luku todistaa viljan huolellisempaa käsittelyä.

Latojen luku on myös suuresti lisääntynyt runsaan rehun tulon takia; sekä osoittaa maanviljelyksen ja karjanhoidon lisääntymistä.

Paitsi luhiaittoja ja villa-aittaa sekä ruoka-aittaa, joiden tarkoitukselta edellä on sanottu, on tullut kaksi muuta aittaa, kukki ehkä oman erityisen kattonsa alla. Siltä näemme tavaram riihtäuden lisääntyneen suuresti, ja kyllähän talossa tavaraa tarvittiinkin, kun sitä palvelijoiheen joskus neljäänkymmeneen henkeen oli kuluttamassa. Poikain kouluttamiseen ja muuhinkin menoihin tätä tavaratalouden aikana, jollain rahalla oli harvinaisen talossa, tavaraa paljon tarvittin. Papin tyttäret koulutettiin porvartuvassa rukin ja kangaspuiden ääressä, kyökissä, pakarissa ja mallaspirtissä.

Huonekainjen historiassa ei ole vielä pitkälle päästy, sillä ainostaan 1 tuoli on koko pappilassa, varmaankin isännän valtuustun porvartuvan pöydän takana. Pöytä on nähtävästi mainittu sen vuoksi, että se kuten ehkä piispanhuoneen ja kirkkoherran lukukamarin pöytä olivat ammatittu sepän tekemä, muut pöydät samoin kuin penkkien tavallisen kirvesmiehen tai pappilan renkien.

Maalia mainitaan käytetyn piispanhuoneen ja kammioiden kunnistamiseksi. Muut huoneet ovat pappilain ahkeran naisväen hohduttavan valkoisiksi hankaamat, joka nyt ei enää olekaan ylivoimaista työtä, kun ikuinen savu, siat, kanat ja hevoset ovat asuinhuoneista hävinneet.

Suurin kehitys, sivistyksen, ja, kuten tutkijat sanovat, siveellisydenkin voitto on tapahtunut akkunain valkenemisessa, Jumalan luoman valon päästämisessä paistamaan ihmisten ainsinjohin. Riemulla luettelee kirkkoherra Turo (Thure Theodorinpoika, sen ajan etevimmän suomalaisen tiedemiehen Antti Thurenuksen isä) pappilain lasiakkunoita: 4 lasiakkunaa, 2 lasiakkunaa, 5 lasiakkunaa rikketeistä (mutta kallista lasia sentään), 4 lasiakkunaa, 2:tene klasinensa. Valon vaikutus näkyy pojassa, josta tuli aikansa valistunein mies. Kyrön pappilassa Viljakalassa oli savupirtissä vain luukku akkunain asemesta ja piispanhuoneessa härän rakko pingotettuna aukkoon, antaan vähän valon hämärää, tai korkeintaan oli yksi lasiruutu taikka pikku lasipaisasia lyijypuitteissa. Uudelle paikalleen, Kyrösojen suulle muutettuna v. 1644 rakennetulla pappilalla oli näin paljon selvää valoa; vain vanha savupirtti, mallaspirtti, kyökki ja pakari sai vielä tyytyä lunkulla suljettavaan aukkoon.

Mutta akkunain kehitys olisi ollut mahdoton, jollei lämmityslaitos olisi edellä kehittynyt. Ensiksi sisäänlämpiävän pirtin savuaukko siirtyi seinästä kattoon. Mutta kun välikatto myöhemmin lämpmän säilyttämisen takia tehtiin pirttiin, joutui savu ulakolle, josta se sai etsiä ulospääsytä miten parhaiten taisi, kunnes myöhemmin läpi välikaton ja vesikaton tehtiin lahosydämisestä hongasta savutorvi. Seuraava kehitystaste oli, kun herraskartanoiden ulkomailta tuomaa esimerkkiä seuraten rakennettiin savupiipulla (totolla) varustetut uunit, joissa aluksi piippu päätyi pirtin sisään, mutta myöhemmin jatkettiin läpi molempien kattojen. Nekin aluksi olivat ilman peltiä, joten niillä lämmitettiin enemmän variksia kuin ihmisiä. Myöhemmin ruvettiin pelleillä salpaamaan suurin osa lämpimästä huoneisiin ihmisten hyväksi. Uloslämpiävät uunit tehtiin alkualkunaan harmaasta kivistä. Mutta myöhemmin, kun opittiin polttamaan tiiliä, tehtiin uunit niistä. Jopa näkyvät Hämeenkyrön pappilain makuuhuoneen sivakamareissa v. 1652 olleen kaakelinuurit. Silloin näkyy pappilassa myös uunienkin historia pääpiirteissään.

Lukot olivat kotitekoisia salvantapaisia laitoksia, osaksi puusta ja osaksi raudasta, jotka ulkoapäin avattiin reikään pistetyllä koukkamalla, mutta sisältä kädellä. Ainoastaan piispanhuoneessa oli kositikkaampi lukko, jossa oli sepän tekemä avainkin.

Seinäverhoilu nykyisessä mielessä ei tunnettu, vaan juhliina ja vierasten saapua peitettiin sisäseinät kotokutoisilla linaverhoilla, jotka olivat valkeapohjaisia värillisellä kirjailulla tai suoraraitaisilla. Milloin niitä ei käytetty, säilytettiin ne, kuten munkin pappilan arvokkain irtainomaisuus raudoitetuissa kirstuissa.

Suuri oli kehitys ollut niinä kolmena vuosisatana, jotka Hämeenkyrössä oli ollut kirkko ja pappila, suuri sekä asuntoihin, talouteen että henkiseenkin viljelykseen nähden. Tärkeintä kuitenkin oli se, että akkunalla oli avattu valon virrata ulkoa sisälle, kasvatukseen taas ihmistä sisältä ulospäin kelylliseksi tätä ja tulevaa elämää varten.

Ja Ihmisen Poika puhui...

Oi taivaan lintuja te katsokaa!
Ne eivät kylvä, eivät kokoo viljaa,
mut niille kultatähkät kimaltaa,
niit' tuulen tuudittaissa hiljaa, hiljaa...
Ja metsän puissa yöksi ne suojan saa.

Te ootte arkielon painamat,
te kuljette kuin juhdat arkityössä;
ei teitä viihdä kauniit unelmat,
te riudutte kuin ikuisessa yössä,
te muurarit ja tiilenpolttajat!

Kameelinajaja ootte vain,
te kirjanoppinehet, tuulta, tuhkaa!
Sanokaa, miss' on jäljet kulkijain,
kun tulee, tumma Samum, unho uhkaa!
Ja miss' on haudat luiden valkeain!

Nebukadneesar ryösi Siionin,
ja kypäri ja keihäs kiilsi, hohti —
se piirretty on aikakirjoihin.
Nyt suku uusi kulkee hautaa kohti
hymyillen valfialle Baabelin.

Mun sanani voi teidät virvoittaa,
te sairaat, tekopyhät, orjat maineen.
Voin vapaiks sielunne ma kirvoittaa
kirosta, kullian, ikehestä aineen.
Muu, ihmistä, ken teistä rakastaa?

Toimi-Haapanen.

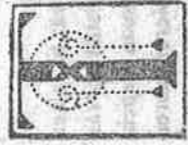
Te, joill' on korvat, mua kuunnelkaa!
On minun vuodatettu raikas veri
kuin kaivonsuoni, joka suihkuua;
ja sieluni on syvä, aava meri,
jok' kauas aaltoo, ajan, paikan taa.

Mun hiuksissani tuoksu on maan,
mun otsallani kimallista vuorten.
Ja kunne kuljen, matkallani saan,
nään unia ma sydämien nuorten,
kun nukun nisupellon huminaan.

Mun ruokani on niinkuin lintujen:
maanriista, metsänhunaja ja mesi;
mun juomani on viini kastehen
ja Kidronin ja Jordan-virran vesi.
Oon Poika Jumalan ja Ihminen.

Ma olen yössä outo Valkeus,
kun uhriloimu, loisto aamusäteen.
Koditon, orpo olen Rakkauts —
ken lempeästi tarttuis mua käteen?
Oon surujenne suuri Lohdutus.

TAAVETTI LAHDEN KIRKKOREISU

Lahti oli kahta viikkoa ennen joulun alkanut ruokkia hevostaan siihen laihin, että se sitten taasen jaksaisi jouluaamuna oikein reilusti kirkolta kotiin juosta. Hevosen ruokinnan välillä hän aina ahkerasti halkeili valkeita päireitä pirtin katon kaunistukseksi sekä neuvoskeli pilka Fiinaa himmelin laitossa. Kumminkin kyti sisimmässä aina ajatus, että kun saisi sen Pikkutammen taasen oikein voimiinsa, jotta saisi näyttää jouluaamuna, kuka se on, joka joulun ensiksi kirkosta kotiin tuo. Penikulman taival se on, mutta eipäs auttanut viime joulunakaan toisia mikään muu kuin jäädy jälkeen, vaikka kirkosta yht'aikaa lähdettiin... Tämän tapaisia ajatuksia risteili vanhan hevosteniemen Taavetti Lahden alvuissa joulun etupäivinä v. 1871.

Tänä vuonna oli jouluaattona pakkasta oikein runsaasti ja pakkasen voimaa höystyi vielä kylmä pohjattuuli. Ihmiset vetäytyivät hyvin mielellään huoneiden suojiin ja katselivat akkunasta kylmää värjötteleviä varpusparvia, jotka eläitustaan etsivät lumihangilta, sekä pälyittelivät niiden kohdalon kovuutta, kun ei heillä ole kuhunka päänsä kallistavat.

Lahden talossakin tuli jouluaatto-ilta aivan kuin huomaamatta. Hämyyn tullen kantoi isäntä pahnat pirttiin, ja kohta kun ne saatiin lattialle levitettyä, alkoivat lapset »soutumisen». Emäntä kyllä kielteli lapsia kylmissä oljissa pulkoimasta, valitellessä että niistä saapi yskää. Se oli kumminkin samaa kuin olisi puhunut kuuroille korville, sillä kieltämisestä lasten ilakointi vaan ylti.

Vanhan kyröläisen tavan mukaan käytiin Lahdessakin saunassa ennen kuin jouluaatto-iltana illastamaan ruvettiin. Mitään »joulu-pukkia», joka lahjain kanssa olisi kulkenut, ei talossa koskaan käynyt, mutta ei sitä niin kukaan osannut kalvatakaan; kaikkien kasvolla loisti jouluaaton synnyttämän tyytyväisyyden ilo.

Ennenkuin illallista alettiin syödä, veisattiin kaikin yhteisesti joulurvisi. Isäntä veisasi lajalla äänellään niin, että pirtin seinät vavahtelivat. Hänen äänessään kuitenkin oli jotain tavallisuudesta poikkeavaa ja silmätkin vähän oudonlaisesti säkenöivät. Tämä outo äänen värähtely ja silmien omituinen tuike todisti kaiken kaikkiaan vaan sitä, että ukko oli vähän liikaa maistellut kyröläisten kansallisjuomaa, »sahtia».

Juhla-ateriaa syödessään kysyi isäntä:

— Keittä huomenaamuna minun kansani tulee joulu-kirkkoon? — En minä kumminkaan tule näin kylmällä ilmalla, eikä sinne lapsiakaan viedä, ihan ne sillä reisulla jäätyvät. — kieliteli emäntä. Eivätkä luvanneet palvelijatkkaan mennä, kun valittelivat tuonoja vaatteitaan.

— Jaa, — koskei muut lähde, niin minä lähdän, — tuumi isäntä, nousi pöydästä ja oikaisi pahoille kelimään, nukkuen kohta kuin tukki.

Muut talonväet siinä vielä vähän aikaa häärivät, mutta pian he itsekin kömpivät yöpuilleen.

Isäntä heräsi siihen, että kumpi kirkkaat säteet paistolivat juuri päin hänen kasvojaan. Nopeasti nousi hän ylös ja otti pöydällä seisovaan talikynttilään valon. Nostaen kynttilää vähän ylemmäksi katsoi Taavetti vanhaa kelloaan, joka jo näytti viittä. Kyllä minä sitä ajattelin, että aamu jo on, koska ulkonakin päivän sarastukset näkyvät, — päätteli hän pukien nopsasti vaatteita päälleen. Viimeiseksi heitti hän harteilleen suuret lammashkatkurkit, jotka pitkällä kudotulla vyöllä köyhti suolivyöitä kiinni.

Kun hän näin oli täydellisesti kupeensa vyöttänyt, lähti hän astelemaan ovensuuta kohden, sanoen mermessään:

— Jaa, ei melitä lähde sitten muut juhliakirkkoon — Plan oli Pikku-Tamma valjaissa ja Lahden isäntä istumassa reen perässä, alamassa halki huurteisen korven, missä kimmaltelevat huurrehiutaleet loistelivat kirikkaassa kuuvalossa kuin jotkin timanttihelmet. Myrskyinen lumituisku oli tyystin lakannut, kuu vaan kaikessa suurinaamaisuudessaan antoi valoa vaeltavalle kirkko-miehelle, ja lumi niin tutusti narskui reeniasten alla. Tämä taivosen luonnon huikaiseva valkeus synnytti Lahden isännän sielussa lämpimän, mutta samalla ylivoimaisen nöyryyden tunteen. Kun hän katseli kylluvaa tähtitaivasta ja mittaili hengessään avaruuden suurellisuutta, niin hänestä todellakin tuntui siltä, että ihminen kalkkivaltiuuden edessä on vain haihtuva tomuhiukkanen. Sitten siirtyivät ajatukset jouluyön raamatullisiin suuriin tapahtumiin: kuinka tänä päivänä, aikojä taaksepäin, Jumala lähetti alnoan polkansa vapahattamaan hänenlaistaan maanmatosia heidän symneistään.

Nässä mietteisä saapui kirkkomiehemme kirkonkylään. Koko kirkonkylä oli pimeätä, ei missään asunnossa valon välähdystä-kään. Emenen tähän aikaan nämä aukeat ovat olleet kuin yhtenä tulimerenä. Ei, kyllä nyt täytyy olla jossain jotain erehdyksen tapaista.

Aprikoituaan sitä jos tätäkin, välähti vilhdoin isännän mielessä ajatus: Sen pirttikellon visarit ovat varmaan taasen pudonneet jonkun tumin alaspäin, niinkuin ne joskus ennenkin ovat tehneet. Ja päästyään varmuuteen erehdyksestään, ohjasi Taavetti hevonsa Pappilan lehmitarhaan ja sitaisi sen sinne lujasti kiinni, peitelti sekä nosti reestä runsaasti heiniä eteen. Itse hän päätti hakea myöskin jotain lämmintä huoneen suojaan. Huomaten Pappilan saunan, jonka tiesi illalla lämmitetyksi, päätti Taavetti mennä sinne odottelemaan siksi, että muitakin kirkkomiehiä alkaisi kuulua. Tutuaan saunaan ja noustuaan lauteille, oikaisi hän pitkäksensä. Ajatuksien liidellässä sinne jos tännekin, nukkui hän aivan huomaamattaan, jatkaen täten jouluyön suloista unta, vaikkakin vaan Pappilan saunan lauteilla — — —

Lahden isäntä kurkisteli Pappilan saunanovesta ulos juuri silloin, kun kirkkolaiset ajoivat pois kirkosta. Hän oli herännyt siihen, että sauna oli alkanut kylmetä ja että ulkoa kuului alinomaisten tiukujen kilinä. Harmillista oli nyt kumminkin poistua saunasta... Kirkkolaiset vielä sattuisivat näkemään... Vilhdoin, rohkaistuaan itsensä, lähti Taavetti kävelemään päästen huomaamatta rekensä luokse, missä Pikku-Tamma otti isäntänsä hörlisten vastaan.

— Tällä kertaa se jäi joulun kotiin tuominen, mutta jätäköön! Jäipähän Pikku-Tammenkin saunatta se joululöyly...

Tällä yksinkertaisella puolustuksella Lahden isäntä itseään lohdutteli, ajaessaan muiden kirkkolaisten perässä kotiin.

Mutta tiedoksi se sittenkin vaan tuli, että Taavetti Pappilan saunassa joulu-kirkossa kävi, ja naapurit nauroivat laletakseen sekä sanoivat:

— Siksipä ei hän ajanutkaan joulu-kirkosta kotiin, niinkuin ennen. Kerrotaan, että Taavetti olisi joskus emämälleen kertonut, että tämä koko kolttonen oli sen hyvän joululoven syy, sekä että se sahti hyväksyä häntä niin ramasi siellä Pappilan saunan lauteilla. Sanotaan myöskin, ettei koskaan tämän jälkeen Lahden talossa ole tehty jouluksi olutta, niin kovasti tuo kirkkoreisu koski isännän sisäiseen ja ulkonaiseen elämään ja hänen koko perhekuntaansa.

JALMARI HELO.

M E R E N V U O R E N J U S S I

METSÄNKÄVIJÄN MUISTIKIRJASTA

eison pysy olalla ja viheltelen kolraani. Metsät ovat minulle oudot, samoin kuin ihmisetkin. Koirani viipyy, ja verrattain etäältä rupean kuulemaan alkamoista ääntä, toisinaan ärtyneitä kirosuksiakin. — »Ei sinne!» — »Tänne vettä!» — tulee että nummet tähtähtävät. »Loitac harppaa lopulta luokseni, mutta silloin tällöin kajahtaa edelleenkin korvessa käskijän karheen mahtava ääni. Päätän ottaa selvän tuosta erämaan yksinäisestä vuoropuhelusta ja lähdän kulkemaan ääntä kohden. Ajan astutuani saavun sysimälälle, jota juuri hajotetaan. Miilun ääressä puuhaa keski-ikäinen nainen, pari leveillä hartioilla armoitettua pojan kolttiaista, samaa maata oleva tytön tenava ja käskyjä jakeleva milupäällikkö itse. Näen, että mies on vankkaa tekoa. Kun hän sinä lakitta päin, pitkä tukka ja parta toisinsa takkuuntuneena, hien ja siihen tarttuneen noen värjittämänä, silmät sihrullaan, antaa edelleenkin tähtähtävän lyhyitä määräyksiään, niin tulen väkisinkin ajatelleeksi uroskarhua. Volmakasta kontiota, joka hetkisen on laiskasti lönkännyt ärhentelevien rakkien edellä, mutta sitten nousee takajaloilleen, näyttää mahtavia kämmeniään ja ärjää joutaville kättäijille.

Työ on minusta mielenkiintoinen, samoin sen tekijätkin, ja niin jään hetkeksi seuraamaan näiden aavan yksinäisyyden keskuudessa puuhaavien ihmisten elämää. Sopivan väljään sattuessa aloitan tittelun jostakin, mistä lien aloittanut, mutta minulle vastaa ainoastaan nainen harvan vaihteliaasti. Sanon taasen hänelle jotakin, mutta samalla katson kiinteästi itseään juroa johtajaa silmiin ja kysyn:

— Paljonko arvelette tästä hiillä tulevan?

Hän — niin, hän otti lapion käteensä, katsoi takaisin minuun välinpitämättömän halveksivasti, mutistit suutansa, syki ja käänsi minulle leveän selkäänsä.

Näin me ensikerran tapasimme Merenvuoren Jussin kanssa toisemme siinä kangaslaakossossa, joka on Merenvuoresta itään, päin Pohjankankaan tietä, missä musta hiilimurska yhäkin todistaa, että siinä on aikomaan monta miilua poltettua.

Sittenmin olen vuosien kuluessa monesti tavannut itse Jussin ja hänen työnsä. Asunto on mäen laidassa Vaivian nevan rannalla. Monet vuodet asui Jussi väkineen huoneessa, joka oli pirtti, riiji ja sauna samalla kerralla. Jos milloin sulanmaan aikana satuit Jussin asunnolle menemään, niin tiesit, mistä hänet löysit. Hänen tapazit talopahasensa alapuolella olevalta suolta. Kun hänen luokseen seisahduit, niin et suinkaan mitään seuramiestä tavannut. Kädet karkeat, puku karkea, parta ja tukka karkeat ja takkuuntuneet — ja Jussin luonne, se on vaihtelas ja tavallaan karkea sekin. Mutta jos sinulla oli aikaa hetkisen häven suollaan viipyä, niin huomasi, miten erinomaisen sopusointu valitsi Jussin ja hänen työkenttäänsä välillä.

Hänen työkenttäänsä — se on ollut yksi niistä epäkiitollisista korvista, joihin tämän helmon jurot, itseensäuikentuneet, karkeapintaiset korvenraivaajat ovat kirveensä ja kuokkansa iskeneet. Asunto karussa kivimässä, asunon alla hyllyvä suo, rannat halvaa syytäviä lähtöitä täynnä. Tämän on Merenvuoren Jussi, heijmonsia erakkovalistoa totellen, asuntopaikakseen valinnut ja siinä miilunsa, mäkensä ja suonsa äärellä »vuosia vuotellut» — ja raatanut.

Jussin pirtiltä länteenpäin on, kuten sanottu, hyllyvä hallainen suo. Mutta asuntoa vastapäätä, etelästä pohjoiseen pistää kovan maan niemeke, ollen niemekkeen ja asunon välinen suon kapeli, kurkku noin kuusisataa metriä. Niemen kärkipuoli on Merenvuoreen maata ja kovaa maata kiertäen on sinne mökiltä noin kaksi kilometriä. Syksyllä, kolmetoista vuotta sitten, kun tämän rämeikön syryjä ensi kerran hirvijahdissa rämmin, oli Jussi aloittanut teon asunnoltaan niemekkeelle. Kotirannasta se alotettiin ja kestävästä aineesta. Miten toivottomalta sivullisen silmissä näytti, kun Jussi raastoi kivenmöhkäleitä mäestä ja pudotti ne pohjattomalta tuntuvaan suohon. Alku oli kumminkin tehty, ja nyt on tie valmis, luja, suora ja leveä, valkka vaunuilla ajaisit. Montako kertaa siinä on saanut käydä kiveen kiinni, montako hikipisaraa siinä on tipahtanut, sitä en osaa sanoa, ja tuskinpa niistä lle Jussikaan kirjaa pitänyt.

Miten mahtavia kanto- ja puuroykköitä Jussi on suosta peltoa tehdessään ylös kiskonut, sitä ei ulkopuolinen hevlin älynyne. Kiskottu ne kumminkin ovat ja niillä kait Merenvuoressa on yleensä elettykin. Sillä ellei menneinä vuosina tavannut Jussia suolta, niin kyllä hän silloin oli viemässä Kyröskoskelle kantokuorma, josta sai muutaman markan. Usein hän teki kahta vuoroa — päivällä kiskoi ja yöllä kyyditsi. Mahtanee markka olla harvoim kovemman kynnen takana, kuin se oli tuollaisessa kantokuormassa.

Monesti olen Jussin mäkimoisissa nähnyt perunanvarret mustana hallan viemhänä, ja luullakseni on joka kevät ollut siemen multa hankittava. Aina se on hankittu, valkka useinkaan ei ole omista perunoista kertaakaan keitetty.

Viime syyskesänä (1921) satuin taasen Jussin kartanolla kulkemaan. Lähestyin ruisvainiota ja näin jo etäältä, miten karkea, täyteläinen olki pellossa oli. Tuusin sydämessäni hiljaisia riiemua. Kerrankin — ensimmäisen — ajattelin, saa Merenvuori viettää huolettoman talven oman peltonsa kasvattaman leivän ääressä. Mutta kun tulin lähemmäksi — ei ollut tähissä ainoatakaan jyvää — ne oli vienyet kaikki halla.

— Oletko sinä, — kysyin pojaltani, joka oli mukamani, — lukeut

»Saarijärven Paavo?»

— Olen.

— Oletko kääntä koskaan nähnyt?

— Isä, mitä sinä nyt tarkoitat?

— Kuule, minä näytän sinulle »Paavon». Katso tuonne noin! —

Siellä Merenvuoren Jussi kaivoi suohon uutta ojaa. Kaivoi yhtä karkeana, yhtä takkuisena, yhtä vaihteliaana kuin on vuosia kaivanut. Mutta minusta näyttää niinkuin Jussin hartiat olisivat painuneet, niska käynyt kumarampaan, leuka terävämmäksi, poskipäät kotohneet. Jussi ei ole enää sama, voimansa tunteva ylväs uroskarhu kuin kolmetoista vuotta sitten, jaellessaan kaikuvia käskyjään Pohjankankaalla hiillimilun ääressä.

Vähitellen, tuuma tuumalta, kynnäriä kynnärältä alkaa Jussi voittaa korven. Vähitellen, päivä päivältä, hikipisara hikipisaralta alkaa korpi voittaa Jussin. Taisteilu näiden kahden välillä ei ole vielä taonnut. Harvakseen, mutta vakaassa tahdissa nousee uusi musta turve Jussin lapiossa. Hiljakseen, mutta vakaassa tahdissa, painaa maa kaivaajansa päätä, itseänsä lähemmäksi. —

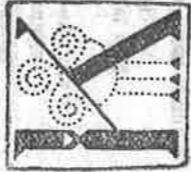
Elokuulla 1921.

M. LÄHTEENMÄKI.

VANHON Joulun HÄMMEENKYRÖLÄISIÄ JOULUTAPOJA

irkkana ja selkeänä on joulukuun päivä painunut maille. Kuu tekee nousuaan salaperäisenä metsän rannan takaa, levittäen kalpeaa valoaan iltopäivän hämartyvään ympäristöön. Askartelut ovat siirtyneet lämpimämpiin suojiin.

Päivän touhut ja äänet ovat vaimentuneet täällä ulkona. Kauempaa kuulet ainoastaan reen jalaksen narskuvan pakkaasilmassa. Kylän miehet siellä palaavat peräniitultaan heinäkuormineen.

Joulun aatto-ilta on käsissä. Ihmisillä on joulukiireensä. Sisällä pirtissä miehet vielä panevat päreitä kattoon. On vielä vähän jäänyt niitä asettamatta näin aatto-iltaan, vaikka tavallisesti on ollut tapana, että näin aattona on päreet jo katossa. Mutta on ollut niin paljon muutakin tekemistä, kun jokaisen on pukdetyön-säkin täytytty jouluksi valmistaa. Ja saatuhan nekin sentään on. Pari rekeä, saavin ja kiulun tekee mies huonompikin jouluksi.

Vihdoin saavat miehet sovitetuksi päreet kattoon. Sopii tehtyä nyt katsella. Siellä on katossa linnunrataa, lohennyrystöä ja vaikka miitä. Iso pirtin katto on jaettu päreillä moneen osaan. Siinä on miehillä, naisilla ja lapsilla omat osastonsa.

Sillä naiset eivät ole myöskään olleet toimettomina. He tuovat pillossa tehdyt joulukoristeensa, olkiset himmelit esiin ja asettavat ne puusta tehdyt, siniseksi ja punaisiksi värjättyt lintunsa ja joulukunnossa. Pahnat varm vielä nostetaan ennen saunaanmenoa lattialle.

— Alkakaas jo lähtee siitä saunaan, että joulukin saadaa, -- huomauttaa joku naisista.

No, ja niin lähdetään ja otetaan tuima löyly. Saunasta päästyä pukeutuvat kaikki pyhäisiin vaatteisiinsa ja käyvät jouluheitoispöytänsä, joka jo odottaa valmiina ja höyryväänä, kolmihaarainen kynttilä asetettuna keskelle valaisemaan.

Vakavina seisten aloittavat ehtoollisväet ruokavirten. Sen sävelten hiljennettyä kaataa isäntä miehille ruokarypyyt. Hiljakkseen jutellen sitten käydään käsiksi illalliseen. Muistellaan edellisii joulujä ja niistä keskustellaan. Syönnin päätyttyä veisataan useampia virsiä, emmenkuin nousta pöydästä.

Sen jälkeen on polkasilla lupa siirtyä pahoille kellimään, »soutumaan». Naiset jäävät vielä korjaamaan pöydästä tyhjiä astioita ja puulautasia. Mutta ruuat he jättävät paikolleen, että

miehetkin saavat maistella, jos alkaisi ajan pitkään näliittä, leikata viipaleen sinkun kyljistä, jos rupeaisi hiukasemaan, kun sahituoppia kallistelevat. Sillä tänä yönä ei paljon nukuta. Valkeat pidetään palamassa koko yön kaikissa asuttavissa huoneissa.

Pirtistä kuuluu iloinen nauru ja meno. Siellä ovat pojat jomoneen kertaan soutuneet. Isäntä on puolestaan pistäytynyt talissa ja antanut hevosille niiden joulukaurat. Tallista tultuaan hän on keittäytynyt peräsänkyyntä pitkäkseen täysissä pukimissaan. Silmät tahtovat väkisinikin painua umpeen. Mutta emmenkuin ne lopullisesti sulkeutuvat, muistaa hän, että joulu on lähellä ja vielä hyvällä puolella, minkä hän, leppoisan hyvinvoinnin tunteen klerrellessä olennossaan, päästä kantapäähän asti, toisillekin ääncensä lausuu. Ja sitten hän kyläisenä myhähtää, ajatellen että hyvällä puolella se vielä on joulu, ähkäsee kerran ja nukkuu.

Mutta nuoret ne vaan valvovat, leikkien hauskoja joululeikkijään, ikivanhoja leikkijä. Pistävät suutaria silmään ja kukkon kengittävät, ja taitoa ne kaikki kysyvät...

Aamupuolella yötä sentään helstään yksi ja toinen kellistyy kahiseville oijille. Mutta kauan ei joudeta nukkumaan, sillä aamulla anivarhain lähdetään joulukirkkoon. Jokainen varaa kirkkoon lähtiessään taskunsa kolmihaaraisen talikynttilän, minkä hän sitten kirkkoon tuluaan asettaa pystyyn erikoiseen kirjalaudassa olevaan kynttiläreikään.

Kuu paistaa aivan toiselta suunnalta kuin ehtoolla, valalsten kirkkoonmenijöille tietä. Aisakellot ja kulkuset kilisevät, kun korskuvin hevosen ajetaan ohi talikynttilän valaisemien ikkunarivien.

Kirkosta tultua kiidätetään hevosilla kilpaa, kuka edelle pääsee ja ensimmäisenä joulun kirkosta kotiinsa saa.

Joulupäivä vietetään kotona lukien, veisaten ja palkiten nukkumalla edellisen yön valvontaa. Kylään ei ollut tapana mennä näin joulupäivänä, ja jos joku nuorista edes yrittikin sellaista ajatella, niin isäntä ja emäntä oitis ehättivät sanomaan, että »on sitä nyt kotonakin syömistä ja juomista näin joulupäivänä, niin ettei kylältä tarvitse lähteä hakemaan.»

Tapainpäivänä mentiin »tapania ajamaan» ja kyläilemään naapureihin, vilkaisemaan vähän naapurienkin joulua.

Joulun pikkupyhinä ajettiin kauemmaksi kyläilemään ja sukuloittemaan. Ja sellaista pienä pyhää sitä tuli sitten pidettyä aina ohi loppiaisen. Jälkeen hilvanuutin vasta oli tapana ruveta suurempiin ja arkisempiin hommiin. Rengilläkin oli tapana sanoa loppiaisen mentyä, että »taas ne alkoivat läpilleivät ja härkäviikot.»

GUNNAR LAITINEN.

PIENET PUUT ARIIT

KUOROLAUSUNTO KOULULASTEN KUUSIJUHLIA VARTEN.

Tehnyt ANTTI LEHTIRANTA.

Lauri.

Koska koulu kehoittaapi,
osaltaan myös avustaapi,
neuvoo työhön kasvitartaan,
josta sanoo sadon parhaan
nousevan, kun nuoret yhtyy,
työhön yksin tuumin ryhtyy,
miin on aika ajatella,
keskenämme keskustella,
kuinka toimeen tartuttaisiin,
alkuun oikein osattaisiin,
sekä kuinka antimia,
kasvitartan kantimia
siitä saataisi sadoksi,
puuhiemme palkkioiksi.
Aletaan siis asiata,
jok'on kauvas kantavata,
käsitellä, keskustella,
toisten kanssa tuumaella.
Puhuvuoron siirrän teille,
lukuksille kumppaneille!

Pekka.

Maa, se kasvaa maatessakin,
tuottaa tositulojakin,
ahkera kun aikansa,
perkaileepi peltojansa.
Sinne siemenet kun saapi,
Luojan lämpö kasvatatapi.
Meidän maamies mainehikas,
töiden tuttu, toivorikas,
vaolliansa vireänä
käypi, kyljin ketteränä;
äestää ja ohjaa auraa,
kylvää ruista, oiraa, kauraa.
Alkuohje ottakaamme
maamiehesiä meidän maamme,
kuten hän, niin mekin innoin
rientäkäämme, riemurinnoin
isäinmaata intoisasti
kääntämähän kelpoisasti;
saanemimehan siitä palan
mekin maata, pienen alan!

Sanni.

Jos ei ole kukkasia,
näkee usein nokkosia
seinän viereen selinneenä,
ylimililleen ylenneenä.
Tunnetehan teräväiset
niiden piikit, pistäväiset!
Pois nuo pahat penkokaamme,
Käsit julmat juurikaamme!
Työt taitaa, tunnolliset,
kasvatella kunnolliset
kukat, kaikkein kauniimmat,
ihimisistä ihanimmat!
Mökin lapselle ei maata
suuria suonut maammo, taata.
Luojan lahjaa muulla lailla
ei hän sentään ole vailla!
Kaunokukkaa katsellessa
sekä sitä hoidellessa
nähdä saa hän itse Luojan,
joka antaa avun, suojan.

Vaino.

Tyttöin toimet turpehessa,
poikain puuhat askaressa!

Ilman apuamme meidän
luonnista ei toimet teidän,
vaikka usein väärin luullaan,
koska siitä kistaa kuullaan,
että meillä miehet, naiset
kaikessa on samallaiset.
Siskot sievät siivoilevat,
pojat puuskat penkoilevat;
puhidistellen voitte kyllä
pitää kasvitartaan yllä!
Nyt on aika ajatella,
kalustoa katsastella.
Hankkikaamme haravoita,
laittakaamme lapiota!
Joka poika paikan parhaan
katselkohon kasvitartaan!
Koska sitten suvi saapi,
pojat pelon perkonapi.

Vihori.

Aluksi ei ala juuri
sovi olla sangen suuri.
Pienen palstan parhaimmaksi
saamme sadon saattajaksi
huoitellen hoidellessa,
kikkissä, kastellessa.
Paras oikeastaan oisi,
syksyllä jos saada voisi!
lantaa maahan laitetuksi,
mullan sekaan sulloiksi.
Kevähällä kuohkeaksi,
laitettava mureaksi
maa on meidän lapiolla,
harattava haravoilla.
Kevähälläkin ilman haittaa
saapi lannan maahan laittaa.
Kussa maa on kunnollista,
vielä varsin voimallista,
palsta pienikin voi antaa
sadon suuren, kasvuun-kantaa.

Lempi.

Eteläisin paikka parhain,
siinä valmistuvat varhain
keittokasvit kaikellaiset,
kukatkin, nuo kaunokaiset!
Missä varjo valian saapi,
pohjattuuli puhaltatapi,
siellä sato surkeaksi
käypi, kasvu kituvaksi.
Maa ei kasva voimaa vailla,
auringon myös aikalalla
piää päästä paistamahan,
apuansa antamahan.
Kyllä sitten saaliha,
kasvitartan tuotteha
kelpaa kaikkein katsastella,
iloksensa ihastella,
jos on tehnyt minkä voinut,
paikan hyvin valikoinut
sekä siinä innoissansa
kasvatellut kasvejansa.

Elli.

Asiaan on alkuaiehet,
voimatkin ja valon vaiheet
keskustelu kehitellyt,
selviksi nyt selitellyt. —
Kun on paikka katsottuna,

siinä maa myös tuokattuna,
eikä enää ole noita
kevätmullian kokkaroita,
siloin siementämään saamme
käydä keskeen kasvimaamme.
Vaon pohjat polkemalla
teemme sekä talleamalla.
Vaon suunta saadaan suora,
jos on pitkä vetonuora,
jolla viiva vedetään,
määräpaikkaan piirretään.
Sitten sinne sirotamme,
penkkeihimme asetamme
siemeniä suurin huolin,
riveihinsä pitkin puolin.

Saara.

Paljon täällä on pohdittuna,
tuot' ei vielä tutkittuna,
mitä kaikin kylväisimme.
Meidän pienin penkkeihimme.
Siispä saattanette suoda,
minun tässä esiintuoda,
mitkä lajit laadullansa
korvaisivat kasvullansa
meidän yritystä uutia,
että siitä intoisutta
yhä nousi nuorisossa,
kansassamme kasvavassa.
Pidän punajuurikoista,
paljon myöskin porkkanoista;
keräkaalit, sallaattikin
sijan saakoot, sipulitkin,
lantut, herneet — kaikki oivat!
Paljon hyödyttää ne voivat!
Niisiä saamme syöväviksi
tahi muille myöväviksi.

Hilda.

Kaunista on kasviksia,
keittöihön kelpoisia,
mitä sisko mäinitteli,
äskän meille ehdotteli!
Ruuanlaittaja saa avuan
usein nähdä monen vaivan.
Silloin vasta surullista,
kun on puute ainehista.
Yksinomaan perunoita,
särpimänä silakoita
leivän kanssa liikutellaan,
syöväviksi kiikutellaan.
Ken vaan onpi varustellut,
talveksensa talletellut
juurikkaita joukottaisin,
hän ei huokaa: „mistä saisin
pöydälleni pantavata
muutosruokaa mukavata?“
Paljon tässä tehdä voimme,
kun me kesän ahkeruimme!

Irja.

Kun nyt keittokasviksia,
talouden tarpeha
kasvattamaan käymme kerran,
voitaisinhän jonkun verran
iloksemme istutella,
kaikin muodoin kasvatella
vielä puita, pensahia,
koska niiden tuotteha

ulkomailta usein tuodaan,
summat suuret sinne suodaan
hedelmistä, marjoistakin,
joita kukin kotonakin
voisi kovin kasvatella,
Suomessamme suojaella!
Oivat ovat omenaiset,
viinimarjat, karviaiset!
Paljon Suomi siitä saisi,
jos sen kansa kasvatkaisi,
hoitaisi ne kasvit hyvät,
mitkä meillä menestyvät!

Armas.

Ehdotus saa kannatusta,
ansaitsee myös ajatusta.
Tuuma tuo on toimellista,
oikeaa ja otollista.
Mut ei seikasta nyt siitä
ajattelu yksin riitä:
Keväimen kun Suomeen saamme,
toimeen, työhön tarttukaamme!
Toimi tämä makssa väivan,
lapset, laittakaamme avian
ensi kevään saatuaamme
maahan puut ja pensahamme!
Taimia me lavatahan,
niitä paljon kaupitahan.
Eikä sitten enään noita
ostaa huoli omenoita,
kun ne, kasvuun pantuaamme,
avian alla akkunamme
punapinnoin nuokkuilevat
hoitajalleen huojuilevat.

Ilmari.

Lapsista on liikaa luultu,
sitä sanottavan kuultu,
että Suomen siskot, veikot
ovat vielä liian heikot
peltojamme penkomahan,
törmiamme tonkimahan;
poiskin pojat kasvimaassa
ajettu on arvokkaasta.
Nyt jo kymmentuhansille
meidän maamme lapsosille
annetahan ohjausta,
kasvitartaopetusta.
Työ, se tuopi terveyttä,
voimia ja vireyttä!
Sehän saalistakin saapi,
joka työssä touhnaapi!
Uni, ruoka runsahasti
maiteleepi makeasti!
Ahkeruus on ilonamme,
vahvistaapi voimiamme!

Lyylä.

Kannatusta asialle.
annan avian oikealle.
Tämä tuuma tuopi hyvää,
einettä kun enentyvää
saadaan toiminnasta tuosta —
talvi, ala pois jo juosta!
Minäkään en pane vastaan,
lausun tässä ainoastaan,
että tarhaan toimittaisiin
sekä lisäks' laitettaisiin
vielä hyötymansikoita, —

nehän ovat makeoita!
Niistä kun nuo ilmajuuret
panee poikki, saapi suuret
marjat, jotka joutuisasti
kasvaa ihan intoisesti.
Lajian luonnon lahjasina,
missä maat on marjaisina,
siellä saisi sovitella,
maahan muuta mukaelia!

Harina.

Tahdommepa taitaviksi
tulla ruuanlaittajiksi!
Kun on maassa monet marjat,

punaisina penkkein harjat,
pensaat aivan väärellänsä
meitä marjamäärällänsä
odottavat ottamahan,
keittiöhön kantamahan —
kun me vielä kokosamme,
talveksemme talittamme
metsämarjat sekä sienet,
juurikasvit suuret, pienet
sekä säiliöhön sopivat,
vielä otamme omenat,
niin on elintarpehia
lisäruoka-aineksia
sopivia silloin saatu!

useampi ruokalaatu
parhain tarpehemme täyttää,
tahdomme siis niitä käyttää!

Lauri (keskustelin alkaja).
Laaajasti on keskusteltu,
asiata ajateltu
aivan alkuasteiltansa —
työsiä ovat tuumiansa
intomielin-ilmoitelleet.
kaikki, kilvan kertoilleet.
-Niin, kun koittaa kaunis kevät,
maat ja tienoot hymyilevät,
tuonne työhön, toimintahan

lähtee lapset ihanahan,
lähtee lapset leikin lomaan
etsimähän eläntöään!
Hyötyä ja huvitusta
tulee työsää-toivotusta!

Kaikki kuorossa:

Ilo tulkoon toimistamme,
riemu suuri riennoistamme!
Avun Luoja lahjoitelkoon,
nyt ja aina opastelkoon!
Työhön taivaan Isä tuokoon
avun, siunauksen suokoon!

KUUTA MOLLA

On ilta ihanainen täysikuulla,
niin tyyni, että äänen voipi kuulla,
mi etähältä kaikuu korvihini.
Niin kuulas, korkea on taivaan sini!
Ma ulos nauttimahan lähden tovin,
kun mieli kävelyllä vetää kovin.

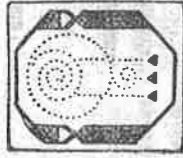
Maan kaiken kattaa hämy vieno öinen.
On pääni päällä taivas tähtivoinen.
Kuu lempeästi mulle hymyelee,
ja hanget välkkyilee ja kimaltelee.
Ah, kuinka kuvaella kaiken voisini
tän illan ihanuuden, niinkuin soisin!

Ma lähdin ikävissäin harhailulle,
pois haihduttamaan huolta, minkä mulle
toi elon pettymykset — rinnassani
taas riemu on ja loiste katseessani
Taas lentoa ei unten mikään estä:
sydämeini heltyi Luojan hyvydestä.

M. E. ANTILA.

I H M I S S Y D Ä N

len monta kertaa seisonut sinertävän järven rannalla, katsoen miten auringonsäteet kuten keijukaiset leikkivät loiskuvien laineiden kanssa ja rautaisemat kurkistellen katselevat, kuten luomottaret, vehreitä kasvoiansa sinisessä syvyydessä.

Olen kuunnellut lintujen viserrystä puiden latvoissa, nähnyt kalain vallattomia hyppäyksiä niiden tuhansien hyönteisten perään, joita parvittain liitelee veden pinnan lähellä.

Olen silloin tuntenut, että luonto viettää suunnunvaihteensa ja että riemuissa rauha sulkee koko äärettömän luomakunnan ikäänkuin kukkaiskelykseen.

Mutta ei aina niin olekaan.

Taivasta, joka äsken oli kirkas, peittää nyt mustat, ukkaavat pilvet, vinkun piekse myrsky puiden oksia, laineet loiskivat valkoista vaahotoansa kauas sateesta märeille rannoille. Ukkonen jyrisee. Lintujen viserrys valkenee, aristellevina kumartavat kukat päänsä nurmeen — kaikki on taistelevien voimain sekasorrossa.

Useasti tulee silmänräpäyksen aikainen hiljaisuus, mutta sen jälkeen yhä kovempi jyrrähdys.

Olen silloin ehdottomasti tullut ajatelleeksi ihmissydän.

Muuttelevainen kuin meri, huikentelevainen kuin tuuli, taistelee se kovaa, väsymätöntä taistelua itsensä kanssa. Tapausten tuulten pieninkin väre saa sen pinnan aaltoilemaan. Himojen myrskyssä heittää se laineitansa pilvien korkeuteen. Myrskyn jäljestä käy usein vuosikautia kestävä maininki, kuten kauan kestävä kuolinkamppaus.

Miten muuttelevainenkin on ihmissydän!

Se on peli, joka vaihtuvilla väreillä kuvaa taivaan ja maan. Joskus se kuvaa sielunsukulaisten kuvan, joka kyvä ehkä siinä voi iäti säilyä, vaikka usein se himmenee, usein ajaa mielen levottomuus sen kauaksi, mutta voittoisana kuten aurinko ukkospilvestä esiintyy se taas entistä loistavampana.

Silloin kuohuu nuoruuden veri tulisena sydämen kammioissa, sillä lemmen pyhä aika on koittanut.

Silloin on sydämen kevät.

Mutta se minkä sydän kuvasi, on mielen levottomuuden tähden vaalentunut, kuva on keväästänsä huonontunut.

Mutta vieläkin on onni asetellut monta ihanaa kukkaa sydä-

men ympärillä. Muisto vihkii sille parhaimmat ikuisuuskukkansa ja useasti ikävöitsee sydän saada rauhassa sykkiä kuvansa sydäntä vasten. Lempi ei enää ole polttavan tulista, vaan kypsytävän tuoretta.

Silloin on sydämen kesä.

Raskasta usvaa riippuu peliikuvan edessä. Se on yhä pahemmin kaivennut, aivan kuin yön kirikkaat tähdet aamun valossa kalpenevat.

Huolaten pudottaa lemmen hieno kukka kellastuneet lehtensä. Jällellä ei ole enää muuta, kuin sen surkastuneet sydänlehdet, mutta pian putoavat nekin.

Ja uusi aurinko heittää viistot lämmöttömät säteensä sydämen salatuimpaan — sen auringon seuralaisena on päivän levottomuus, yön väsyttävät unet. Se on tyytymätön maailmaan ja itseensä. Se aurinko on kunnianhimo, joka on valtaansa ottanut lemmen pyhäton ja sinne istuttanut epäluulon ja vihan teräviä okaita.

Silloin on sydämen syksy.

Yhä keikommaksi tulee sykintä, yhä hitaammasti käy sydämen työ.

Lunta on tunteiden kukkaisurmella, jäässä on muinainen kirjas peili ja puoliiksi auennut ovi näkyy ikäänkuin odottelevan jonkun vieraan tuloa.

Mutta vieläkin kuuluu ukkosen jyrrästä. Vielä handan portilla-kin ikävöi tuo levoton sydän elämän monivaiheista leikkiä. Lumi-pekteen alla palaa vieläkin tuuli, vaikka heikkonemassa.

Silloin on sydämen talvi.

Mutta ei silti aina elä vanhuksen sydämessä talvi ja nuoren sydämessä kukkiva kevät. Jo elämän alkuaioillakin voi sydämen mailla olla usvaa ja härmää ja vielä handan partaallakin saattaa olla ihana kevät.

Mitä näkee, tuntee sydän raukka kun sen sisältö kaikkine salaisuuksineen eteen avataan? Onko aina tehty se työ, joka kullekin vuodenaikalle kuuluu?

Nautintoon ei luontokaan yksipuolisesti kehoita, siinäkin toteutuu ihanauden, salaisuuden hennun alla periaate, joka sille on saavutettavaksi määrätty.

Sydämen puhtaus on se päämäärä, johon puhdas, kaunis luonto kehoittaa valhtelevaisuudellaan.

AINI HEIKKA.

VERRATON PÄIVÄ

Päivää moit ei koskaan ennen
nähnyt maailmamme.
Anna, Herra, siis sen arvo
oikein tunteamme!

Päivää moit ei myöskään vasta
konsaan enään koita;
minkään päivän lahjat lahjaa
päivän tään ei voita.

Poikans' ainoon antaa Isä
pelastukseksemme.

Siks' nyt enkeltervehdystä
riemuin kuuntelemme:

„Älkää peljätkö, sillilon
suuren sanan teille:
Vapahtaja syntynyt on
syntiin langenneille“.

Nimensä nyt vapahdusta
tarjoo maailmalle;
taivaaseen jo auki aivan
tie on uskovalle.

Jumalalle kiitos olkoon
apuns' antamasta!

Kurjimmatkin auttaa, sepä
rakkautt' on vasta!

(Suom. K. V. L.)

SISÄLTÖ: *Jouluvuolajien sytyessä*, kirj. Erkki E. Hankala. — *Jouluvirsi* (runo), kirj. U. W. Walakorpi. — *Joulukirkosta palatessa*, kirj. K. V. Lehtonen. — *Muistelmaa pikkupoikauteni ajoilta*, kirj. F. E. Sillanpää. — *Laulu rakkaalle äidille* (runo), kirj. Eero Alpi. — *Niukaran Taavetin ruusuhetki*, kirj. U. W. Walakorpi. — *Taivaan itäpuut* (runo), kirj. K. V. Lehtonen. — *Kappale Hämeenkyrön sivistystistoriaa*, kirj. O. A. Louhelainen. — *Ja Ihmisen Poika puhui . . .* (runo), kirj. Toimi Haapanen. — *Taavetti Lahden kirkkoreisu*, kirj. Jalmar Helo. — *Merenvaoren Jussi*, kirj. M. Lähteenmäki. — *Vanhoja hämeenkyröläisiä joulutapoja*, kirj. Gunnar Laitinen. — *Pienet puutarhurit*, kirj. A. Lehtiranta. — *Kuutamolla* (runo), kirj. M. E. Anttila. — *Ihmissydän*, kirj. Aini Heikka. — *Verraton päivä* (runo), suom. K. V. L.

SUOMEN MAATALOUS-OSAKE-PANKKI

TAMPERE

Alajärvi, Hämeenlinna, Iisalmi, Joroinen, Joutsa, Juankoski, Jyväskylä, Karkku, Keuru,
Konnevesi, Kuopio, Lapinlahti, Lapua, Längelmäki, Mikkelä, Mänttä,
Nurmes, Oulu, Pälkäne, Tervajoki, Viitasaari.

Korkein talletuskorko $7\frac{1}{2}\%$

Miksi

ette ole saaneet
hyvää valokuvaa
itsestänne? ? ?

Valo-
kuvaamo

AIRA

valmistaa sen
Teille kylmää ja
pimeää vuode-
ajasta huolimatta

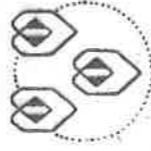
Puh. 1724

Osoite: Tampere,
Hämeenkatu 14.
K. P. Ruuskasen talo.

Heikkilä & Kestilä Oy.

Koneellinen Puku- ja Alusvaatetehdas

Tampere

Suosittellee Tampereen Teollisuusnäyttelyssä 1922 palkittuja teoksiaan
Tehdas: Läntinenk. 28. Puh. 208 ja 229. Myymälä: Kauppatori 7. Puh. 281

Tampereen Lyhyttavara Oy

Tampere

Kutomateosten ja Lyhyttavarain
Tukkukauppa

Varasto monipuolinen. Hinnat tunnetusti kohtuulliset
Sähköosoite: „Lyhyttavara“. Puhelimit: 1540 ja 1688

Tampereen Sähköliike

Omist. K. W. Nyman

Puhelin 889 Tampere Hämeenk. 29

Sähkötarpeita parhaiden koti-
ja ulkomaisten tehtaiden tuotteita.

Sähkötyöt sekä kaupungissa että
maaseudulla tehdään päteville ammatti-
miehillä nopeaan ja halvalla.

Hinnat päivän halvimmat!

Pyytäkää tavatarjouksia ja kustannusarvioita

Tampereen

Triko- ja

Nauhakutomot

Ossi Kettunen

Trikotavara-, Nauh-
ja
Housunkammalaitteidas

Tampere, Satamak. 14. Puh. 681

K. A. Wahroos'in

Kultasepäntiikkeestä

Puhelin 90 Tampere Hämeenk. 19

ostatte edullisimmin joululahjanne kuten
kiihla- ja jalokivisormukset, kulta- ja hopea-
kellot, kaulakorut, rannerenkaat,
kahvikalustot, hopea- ja uusi-
hopea lusikat y.m. alaan
kuuluvat teokset.

Huom.! Hinnat entisestänkin alennetut!

Meljekset Mäkelä

Tampere - Hämeenlinna
Kauppakatu 12 S. Sinnankatu 5

Sankakauppa - Willantwaikholike

Hämeenkyrön Suuskauppa r.l.

on parhaimman laurin, monipuolisin ja halpabintai-
sin kulluffojain oma liike, jotenka siis tafou-
bellinen ja ajatteleba henkilis liittyy
siihen ojalkeaksi ja tekee sielkä
kätevi ostosjanja.

Liiketoimisto kuluwana tuonna yli 1 1/2 milj.

Kello-

ja
korutawaroita
tulluttain

O. Y. Perkkö

A. S.

Tampere
Helsinki
Miiipuri

Kyshkää Kauppiokannel Kähtäkää!

R A P I D DIAMANT

on mahdopäti, jolla pieni lap-
pikin voi helposti wänjätä wä-
rilliset nahkeineet kuten: kengät,
laulat y. m. Paunilla mustalla.

soimainen kengänhilloke, joka
on täysin albamaisen walmie-
teiden weroinen. Soistellaa
hillo. Ei wöhingoa nahkaa.

Muita valmistettamme:

Kooneettijia aineita kuten: Kometa, Eau de Portugal, Bay
Rum, Johana Maria Savina, Eau de Cologne y. m.
Säpöja ja pulittureja y. m. Jalfineteollisuusarvokkeita y. m.

Kilpailukykyjiä laadultaan ja hinnoiltaan.

Lehno. Tehdas Oy. Santalatti

Pub. 1553

Tampere

Pub. 1553

Tampereen Nuori Puukimolike

Tampere

Kauppakatu 3

Maisille:

Werka-, Welour-,
Phychi- ja Msteri-
kappoja y. m.

Miehille:

Pukuja,
Palktoita,
Housuja y. m.

Suom.! Päiwän halwimmat hinnat!

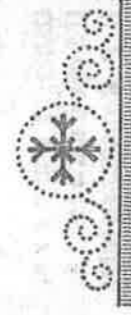

O. Y. Tampereen Pukimotehdas

Tampere
Wiiinikatu 19

Pub. 1612

Suosittellee
hywisi tunnettuja
walmisteitaan

Arwoikkaimmat

Soululabijat

mbh

M. W. Suomela, Kultasepänliike
Tampere Omist: A. Salme Hämeenl. 16

O. Y. Tampereen Sähkö

Hämeenkatu 14

Tampere

Pubelin 1815

Sähkö

Ennunuja
pöytälamppuja
siitystautoja
präästirautoja
leikkisäitä
johdotarpeita

Sähköilaukija suoritetaan maajendullein huoteilla ja nopeaan